

CONTRÀ

Revista
estradense de
Información

Abrial - 92

40 PESOS

RETRANÇA

Por que é
mais difícil
ser muller

Conversas con
Tereixa Navaza

Avelina Valladares

Que facemos co lixo

Monica Castro trunfa no Karting

Asociacionismo: Antroido

Criación Própria: M. Ameixeiras

Nº 12

EDITORIAL

Adicado a elas

Se as mulleres son más do 50 % da povoación de A Estrada, a que se debe que na corporación municipal haxa só unha muller de 21 concelleiros. Unha coincidencia?. Non, porque a presenza feminina na Corporación Estradense - máximo organo de poder e decisión local - foi sempre exígua, porque as relacións de poder que reflexa son dunha sociedade onde se discrimina en función do sexo a hora de atribuir-lle funcións sociais as persoas. Non se trata de igualar as mulleres aos homes, porque entón só habería homes. Evidentemente que as mulleres son diferentes aos homes, o que non é xusto é que se asenten sobre ditas diferencias os priviléxios duns e a marxinación das outras. Moitas mulleres renúncian a ser mulleres para precisamente ser tratadas como homes nesta sociedade, e cando ocupan os seus cargos mesmo odian a súa condición de muller evitando que se establezan programas de corrección destas discriminacións - como recentemente comprobamos cando unha muller ocupou a alcaldía do noso Concello, escoitando da súa boca que non era lóxico establecer medidas dirixidas a un só sexo poñendo por exemplo que os maos tratos tanto os había nos homes como nas mulleres. Quizais, pero os homes teñen o poder económico que lles permite ir a un advogado cando sexan agredidos polas mulleres - ainda que até agora non se coñeceu ningún caso deste tipo - pero as mulleres que reciben maos tratos, ou teñen problemas, precisamente é derivado ou causante de ditos problemas o non ter independencia económica para poder afronta-los sen axuda.

Contrarretranca quer festexar que se asuma por primeira vez as necesidades e problemática específica da mitade da povoación estradense até agora esquencida nun trato diferencial e de discriminación positiva. Queda moito por facer, pero xunto coa existencia de asociacións, Concellalia, Asesoría Xurídica, e actividades todo o ano por parte do Concello de dignificación da muller, queremos contribuir ao orgullo feminino, tantas veces pisoteado, con este número adicado a elas. De feito no consello de redacción da Revista son amplia maioria o que quizais é xa un síntoma de que en A Estrada as mulleres camiñan con iniciativa e forza cara participar activamente na vida social non como obxectos aos que se pretende reducir, senón como suxeitos criadores e transformadores. Quizais na próxima legislatura os partidos políticos teñan ésto máis en conta e a participación feminina nas institucións do noso Concello deixe de ser tan ridícula e vergoñenta para a imaxe de A Estrada.

Contrarretranca non se identifica necesariamente coas opinións vertidas polos seus colaboradores, non responsabilizándose do seu contido. O idioma oficial da Revista é o Galego, reproduciran-se textos en idiomas doutros países nos casos que a sua tradución distorsione o sentido das expresións empregadas. Respetaremos a normativa dos orixinais, aceitando publicar en calqueira das tres normativas existentes, entendendo que non se da o clima de tolerancia e consenso que nos fagan excluir a ningunha.

Confeccións

Elviriña

R/ Peregrina - Irmáns Valladares - A Estrada

Reflexión sobre nós mesmas, aportación a un debate por sempre esquivado

*Ser muller
na Estrada*

Coas mans nas patacas

Manola Picallo

Estamos xa afeitas a que se nos endosan unhas determinadas condutas exclusivamente válidas para onoso sexo, e que nós, como mulleres, asumimos e non ousamos rebelarnos ante ese sistema de atribucións, obrigas e comportamentos morais que nos veñen estremados dende a conformación xerárquica e sexista da sociedade. As moitas das veces somos nós mesmas as que nos mantemos vixientes ante un posibel atentado ás normas que temos por pró-

prias e condearíamos a escapada dalgún dos anacos da engrenaxe se perigase a uniformidade ou o resguardamento do grupo. Estamos suxeitas a cumplir sen esquivos as funcións que se nos outorgan e aínda nós, e con nós toda a sociedade, se amosaria intolerante se algúen tivese caraxe e rebentase os esquemas desviándose da liña que marca o noso cometido de acomodar, facer o xantar, varrer, fregar, facer a coada, pranchar, facer a merca, atender aos meniños, facer a cea, voltar a fregar... E se ese traballo decote e de vulto non fose dabondo lexitimo para gañar como xeira a xornada sen esvaecer, aí temos á nosa muller do agro,

para a que os trafegos a atender auméntan-se cos labores de muxir as vacas, levar oleite, ir á herba, estercar as leiras e mante-las limpas e regadas, pór a horta, botar o millo ou sachar as patacas; e xa o sometimento á escravitude da casa e da terra.

Condicionamento da ética do loxico, non do xusto

Unha das definicións da palabra "ética," no Dicionario Xerais da Lingua é: "adecuación da conduta a unhas normas de comportamento consideradas xustas

*En A Estrada, Cuntis, Silleda,
Cruces, Teo, Torcere, Lalin, etc.*

Centro de Orientación de Estudios Comerciales
C/. San Pelayo, 21-Telf./Fax. -(986)572025 A ESTRADA

- INFORMATICA
- IDIOMAS
- MECANOGRAFIA

- (Francés, Inglés)
- CAPACITACION
TRANSPORTIS.
- CONTABILIDAD

PROXIMOS CURSOS
INFORMATICA Y PROGRAMACION
MASTER EN INFORMATICA

RESERVA TU PLAZA

En las mejores instalaciones con profesionales de la informática

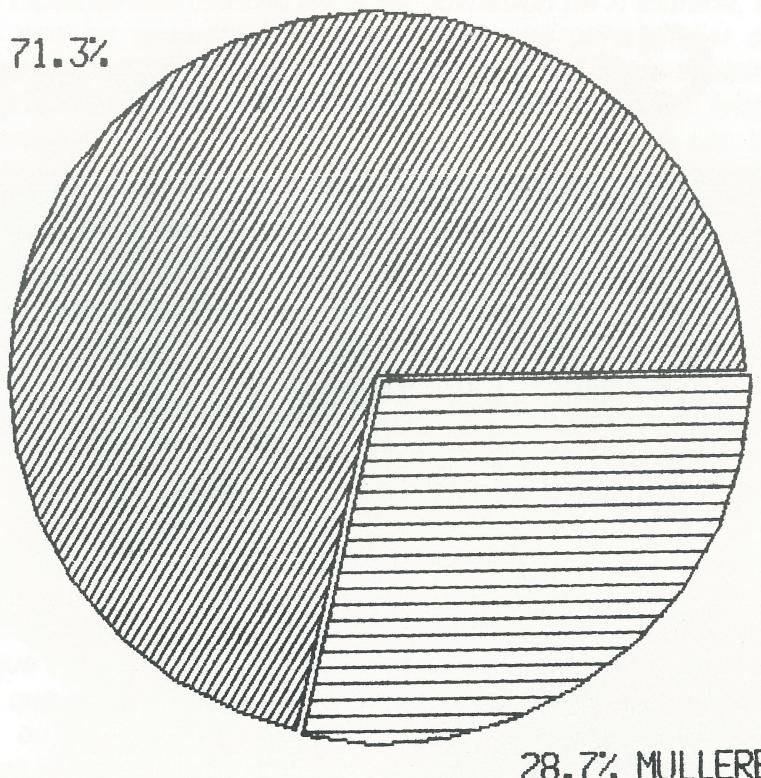
C. Col. INEM
Miembro de:
— F.G.A.
— F.E.A.P.
— A.A.P.P.
Federación Española
de Academias
Privadas

Ser muller na Estrada

ou que pretenden achegarse a unha xustiza obxectiva." E, inmersos nun mundo que esixe onon crebantamento desas normas e o enxalzamento á afeción polas actitudes que marca a moral ortodoxa estamos nós; e esa moral que nos asusta rebater é especialmente xerativa da desigualdade entre o home e a muller, e queda a xustiza, como termo, baleira de contido. Porque son os valores éticos, sociais ou morais os que se suman para formarnos como individuos e se encargan de impor as regras sociais en canto ao acoutamento do digno ou do indigno, do honesto ou do deshonesto. Aos ollos atisbantes da xente da parroquia, e mesmo na urbe, non se pode equiparar o proceder que debe levar unha viúva á que lle corresponde a resignación dos choros, a adicación exclusiva para os fillos e o recatamento nos ditos e comportamentos persoais e públicos co que, sen novedade, se lle escusa a un home en situación semellante, ao que se lle concede unha más alta cota de liberdade de manobras, mesmamente para entrar e sair da súa casa. Noutra orde de apariencias correctas está o uso dos signos externos cos que a nosa sociedade adoita manifestar a dor polo falecemento dun pariente próximo; pero esa dor tamén a debemos sentir de diferente maneira mulleres de homes, xa que, sociolóxicamente, a muller incorrería en grave falta senón fai uso dun negro riguroso durante uns anos na súa vestimenta, ao mesmo tempo que se loará que permañeza fechada na casa, agás cando vaia á Igrexa ou a mercar. Non en tanto, a sociedade foi más permisiva co "sexo forte" que para iso o é; as súas leis son moito más elásticas, e se o home quere pór o loito, serve simplificadamente cunha gravata negra e por un tempomoito mais efímero. Por outra banda, á muller casada nunca se lle permitiría o adulterio, a non ser que o seu conxugue xa estivera envorcallando-se noutras leiras veciña, e, dende logo, fose de coñecimento público; en de mal, inda non faltarían voces para alcumala de xarela. Nas mozas e mozos

PORCENTAJES DE TAXA DE ACTIVIDADE DA POVACIÓN OCUPADA EN A ESTRADA

HOMENS 71.3%

28.7% MULLERES

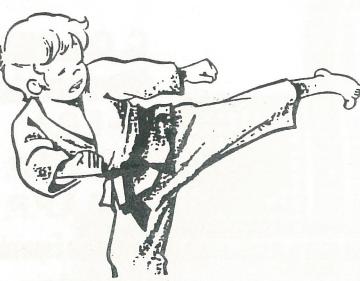
Non é xusto que polas diferencias biolóxicas (sexo, raza...) se lexitimen diferencias sociais tan drásticas e priviléxios e discriminacións tan palpables. Unha mostra temo-la na Estrada onde a povoación feminina é maior que a masculina pero o índice de povoación ocupada de homes triplica ao de mulleres.

solteiros o refresco da limitación social prevalece, e para xoldras ou relúas ténde-se a buscar o equilibrio numérico dos sexos.

Muller, Formacion e Traballo

Moitas mulleres foron amas de casa disque por "vocación", condicionadas por unha cultura dirixida cara o matrimonio: outras moitas fóreron-no porque a única "carreira con saída" era casar. Foron estes dous factores que crearon á ama de casa. Toda esta perspectiva conlleuva a que a muller diminuira o seu tempo de formación e a que, se opta por desfacerse da rutina do mandil, teña escasas posibilidades de acadar un traballo

medianamente cualificado, e é cando somentes lle queda dirixirse cara a bolsa dos servizos para cumplir uns labores que veñen a ser unha prolongación das tarefas do fogar, e así fregan, cocinan, coidan nenos ou atenden persoas con enfermidades crónicas. Non en van, e inda que moi pouco a pouco, esta estrutura vai escañando notando que, conforme as xeracións avanzan a preparación é mellor, e anque o acceso masivo das mulleres a unha formación superior coadxuvará a minguar as diferencias, non emporiso se debe mitificar a súa maior participación na Universidade de hoxe en día, visto que, porcentualmente nós nos encamiñamos mais cara os estudos de humanidades ,

LOITA GALEGA Un Deporte autóctono

Karate
Ximnasia
Ballet

Masaxe Integral
Relaxación

Ximnasio SHAO LIN - Avd. de Pontevedra - Nº 36 - A Estrada - TLF. 57 14 72

mentres eles dominan, con moito, nas carreiras técnicas. Se casí tampouco as tituladas teñen garantido un traballo axeitado á súa capacidade, e, coas mesmas ofertas son maioria as mulleres que permanecen apontadas nas malchamadas oficinas de emprego.

As reivindicacións da muller traballadora baséan-se con prioridade no recibo dun igual salario ante o desempeño de idénticas funcións, premisa que xa ten cen anos de historia, pero no que, necesariamente, se segue incidindo a resultas de que os datos que manexan hoxe os axentes laborais botan que a remuneración da muller segue a ser un 70% do salario masculino por semellante esforzo ou actividade.

A FAMILIA E O PODER

Non é cribel que sexa por defecto de dopamina polo que a parella de hoxe en día tenda a unha baixa no número de fillos. A diminución é unha medida consciente porque a familia se ve arredada polo conglomerado que forman motivacións económicas, sociais (de prestacións) e laborais; e enriba de que por moitos incentivos á natalidade que o señor Presidente da Xunta xa anúncia como outra das facetas da nova política que pretende presentarnos, a muller, se non quere ver freada a súa normal progresión no traballo, vai ter que desbotar isos mínimos beneficios, xa que mesmo hoxe hai unha forte descrença en canto á rendibilidade que pode aportar o traballo da muller en canto que interrompe o seu ritmo cando é nai e no tempo que ten que adicarse á crianza dos fillos. Isto é evidentemente certo, e ve-se na obriga de pedir excedencias, pero hai que desengañarse de que o absentismo laboral sexa maior na muller, a pesares de esas necesidades, xa que, inda que exista a concuencia contraria, os estudos revelan que é mais elevada a ausencia do home. A dobre función que se lle exige a maiores á muller, como nai e como coadutora do bo funcionamento do fogar, repercuta de maneira determinante na vida da muller e nas probabilidade para acceder libremente ao mercado de traballo.

Mesmamente a estadística estatal aponta que, de cada tres traballadores con remuneración, dous son homes. Se a muller sae a traballar fóra da caasa e se decanta pola contratación dunha asistenta, o traballo desta sería recoñecido como tal, mentres que se fora a propia "ama de casa" a que fixe-se o mesmo labor, sería considerada como parte da poboación inactiva; en ambos os dous casos o desemprego non existe, pero nun, non hai paga que perceber.

Quizais sexa tamén covardía, pero as más das veces medo, o que impide que nós mesmas refugemos de enfrentarnos a teses instauradas por comenencias alleas e hostis á muller, e que soportan que foi a bioloxía e a natureza as que nos impuxeron a adicación aos fillos e as tarefas necesarias para o benestar do fogar. A necidade dalgúns homes que ven ameazadas as avantageas de que disfrutan fai uso de refutamentos que cren válidos para a defensa dos seus privilexios, e aluden a que os seus dereitos tamén están mermados no tanto de que a sociedade non acostuma a demandar "*señores de limpeza*", "*mozos canguros*", "*señores para o cuidado de deméncias senís*", nem "*homes para clubs nocturnos*". Pero a tasa de paro segue estando aí, e a feminina é a dobre da dos homes, e se estes non son requeridos para ser asistentes, a muller tería que saltar altos valos para poder desempeñar cargos en direccións empresariais, concellarías... ou desafiar a patróns ou compaíeiros para traballar como soldadoras, taxistas, albaneis ou carpinteiras. Nestes casos habería inda quen non tachara de conduta mesquina a catalogación de intrusa para a muller. Pero tamén é certo que, a miúdo, o máis grosso das pautas no lo marcamos nós mesmas, e o máis grosso das pautas no-la marcamos nós mesmas, e incluso non é sorpresivo que a muller que traballa fóra e é militante de partidos políticos ou doutro tipo de asociacións que reivindican a igualdade dos性os é condiscendente e segue a soportar case todo o peso dos trámites domésticos e da educación e atención dos fillos. O cambio social terá que xesar-se a travesso da cultura, porque a ideoloxía é individual e non exercerá o

Ser muller na Estrada

movimento necesario para a transformación das estruturas sociais.

A maiores, a muller do rural ten a suma de más dificultades que as que viven no medio urbano para desenvolverse como persoas e para vivir algo más alá do que son os límites do fogar. E onde más se constata a falta de medios sanitarios, onde a planificación familiar é tan esquecida, e onde as posibilidades de traballo son moi más escasas, a non ser que se recorra ao deficitario aporte económico que pode ofertar hoxe o traballo da terra. O desalento é enorme.

Bien, así, a ama de casa é unha bomba branca para o Estado; este aforrase desde os custos de infraestrutura aos de mantenemento de centros asistenciais a drogodependentes, de gardarías ou de acollida aos anciáns, porque os ten a muller na casa, e ese traballo realiza-o ela por mor de que, ou ben o entende como un principio persoal, ou ao menos, como unha obriga social. Están sempre á sombra pero enchendo ese espacío vital. Psicolóxicamente, a sensación de ausencia que pode chegar a sentir esa muller que fai decote ese labor social, fai que moralmente a casa se lle caia enriba, e agudízase cando a muller recibiu unha formación superior, que lóxicamente quererá desenvolver, xa que foi para o que loitou.

A reflexión é se se debe reducir ao estritamente persoal as reclamacións que se lle fan á muller tanto respecto ás súas tarefas como ás súas conductas, porque quizais a base da desigualdade entre o home e a muller sexa o imperativo de resolucións individualistas, o non meternos en poleiro alleo, a insolidariedade.

*Manuela Picallo Ogando
Codeseda
Licenciada en História*

Couceiro Químicas

José Couceiro Bugallo

Avd. Benito Vigo, 109 - 3º B - TLF. 57 29 35 - A ESTRADA

A Concellalia da Muller, un paso adiante cara igualdade no Concello

Xosefina Pereiras

Sonia Sánchez

Moi escuetamente cal é o movil que leva á creación dun organismo deste tipo?

Ainda que as leis en vigor din que a muller está en plena igualdade co home, a práctica é moi distinta, cada pouco atopamos con atrancos que nos impiden exercer a nosa igualdade, a nosa dignidade como persoas. Xurden, entón, asembleas, grupos de mulleres, tamén se chega ás institucións, por exemplo, as concellalias da muller, para intentar mudar o panorama das desigualdades; intentar desde a responsabilidade de cada unha que as mulleres tomen conciencia dessa situación de opresión para poder mudá-la e proporcionar-lle os medios, os mecanismos necesarios para facé-lo.

Qué filosofía sobre a muller e sobre a nosa sociedade encerra a observación desta necesidade?

Vivemos nunha sociedade patriarcal onde os valores tipo, os valores positivos son os masculinos. Desde moi pequenas educa-se-nos para ser submisas, obediientes, doces; para que nos ocupemos do íntimo, do privado, estamos relegadas ao cuidado dos fillos e fillas, da casa e limita-se-nos a participación na vida social e pública. Nega-se-nos o construir a historia. E todo con base nunhas diferencias biolóxicas que, segundo din, nos fan inferiores; como se o ter menos masa muscular e, polo tanto, menos forza física, fose unha razón.

Eu penso que a vida non é unha carreira para conseguir chegar o primeiro, a vida é a búsqueda da felicidade, a carreira

Xoséfina Pereira é concelleira polo BNG desde o ano 1987, tras as pasadas eleccións municipais a nova corporación aproba, a iniciativa do seu grupo, a creación dunha Concellalia da Muller.

Nunha conversa con X. Pereira, promotora e encargada de poñer en marcha dita proposta, pode-nos axudar o sentido real desta acción.

en todo caso para acadar un mundo más xusto e igualitario e ese mundo terá que ser construído por todas e todos.

En qué medida a sensibilidade xeral cara esta cuestión é vencellable a determinados segmentos do espectro político?

En xeral os partidos, as forzas políticas progresistas son más sensíbeis a este tema, ainda que entre elas hai máis ou menos graus de compromiso co

mesmo. Ora ben, isto non quer dicir que estexa solucionado, van-se dando pasos. Creo que ainda que consideran que a muller está en pé de igualdade co home, fica moito que loitar, moitas metas que acadar. O home, moitos direitos que compartir e moitos deberes que asumir.

O talante dos partidos conservadores é machista recalcitrante, a "muller na casa a parir e coidar fillos", fóra da casa non ten lugar, se algunha se colo admiten-a se representa poder, as mulleres aquí actúan como se fosen homes, alienadas baixo o discurso masculino.

Nos últimos anos o goberno central e tamen a Xunta de Galicia non se poderon negar a creación de organismos cuxo obxectivo fora a acción específica en temas de muller. Que vontade cres que os anima a actuar así

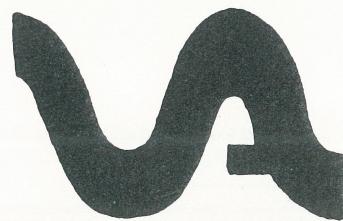
Si, teñen-se criado organismos: Instituto da Muller a nivel estatal, o SGPIHOM a nivel galego.

Teñen-se criado organismos, mais vexo que non van ás raíces do problema e, mesmo, o seu poder de decisión contradíse na práctica. Por exemplo, o Instituto da Muller realiza campañas de dignificación e na televisión (pública e privada por un igual) reforza-se a imaxe da muller obxecto.

Estes organismos van a problemas moi evidentes, en cambio non hai unha planificación cara contidos educacionais. O tratamento é más individual e asistencial que colectivo e de fondo. No caso do SGPIHOM (Servizo Galego de Promoción e Igualdade do Home e da Muller) a incompetencia é total e non se asume, como ben indica o nome, o problema da muller. Ten unha asignación presupostaria ínfima, sen criterios de actuación e en

O teu sindicato. A tua força

Rua Peregrina Nº 9
A Estrada
Telefonos:
57 32 23
57 31 95

**UNIONS
AGRARIAS**

absoluto serve de axuda a organismos como as concellalías da muller, que están empezando a aparecer, por sorte, e que necesitan grande axuda, pois comezan a sua andaina en situación moi precaria.

Houbo algúñ tipo de experiéncias similares previas noutros lugares que servíran de guía para a plasmación da Concellería da Muller en A Estrada, no sentido de comprobar a operatividade destas experiéncias, e se respondeu as necesidades plantexadas

Experiencias previas similares, non ... antes das eleccións do ano pasado só existía a Concellería da Muller de Vigo e que non ten moito que ver con isto, son outras dimensións.

Eu a sensación que teño, e é comun con outras concelleiras da muller coas que teño falado, é que se nos asignou un papel, unha tarefa que levar adiante mais para o que non tes nada, nen presuposto, nen persoal, nen lugar onde orientar-te, e en cambio únha enorme cantidade de cousas para facer; entón a sensación é de que non podes facer case nada e sentes-te desbordada: Imaxino que sucede isto cando comezas con algo onde non había nada.

Centrando-nos no noso Concello, a tua actividade como Concellera na anterior corporación xa estivo marcada por esta preocupación. Podes facer unha valoración desta actividade pensando no contexto anterior.

Na lexislatura anterior estaba na oposición e só me quedaba apresentar mociones, propostas ou votar non se non estaba de acordo.

Apresentei unha moción solicitando a creación dunha Guardería infantil, un Centro de orientación sexual (ambas cousas solicitando-as ás consellerías correspondentes) e a realización de campañas informativas así como a dignificación da imaxe da muller. Aprobaron-me os tres primeiros puntos pero non o cuarto que ficou rexeitado, só cos votos a favor do BNG, baixo argumentos de que non era importante cando realmente era o que contiña a ideoloxía feminista da mo-

ción. O tema ficou no cesto dos papeis como acontecerá con moitas más propostas do BNG.

Supostamente a formación á que representas mostra-se partidaria deste tipo de iniciativas, pero cal foi a actitude das outras forzas políticas estradenses ante a críaclón da Concellería da Muller.

Por parte do PSOE non houbo problemas, ainda que pode haber diferenzas, digamos que o asumen. Aos "Independentes" penso que lles resultou indiferente, pasan do tema.

A actitude do PP foi belixerante, preguntas en plenos interesando-se por cuestións formais (relativas ao tipo de relación laboral que se mantiña coa advogada do Servizo Xurídico da Muller), opinións de Elvira Fernández na prensa dicindo que "o novo governo estaba continuando a facer a política emprendida polo PP na anterior lexislatura, agás na cuestión da advogada para "mulleres maltratadas" que criara moito malestar na opinión pública pois tamén había homes maltratados....", argumentos simples que amosan que a quien lle molestaba era á sua prepoténcia machista.

Desde o punto de saída, qué problema se ven que polda abordar un organismo como a Concellalía da Muller.

Problemas?... Infinidade, comezando por que as mulleres teñan a onde dirixir-se para consultar os problemas derivados da sua situación de desigualdade ou para saber que facer cando viven unha situación de maus tratos, que é un dos problemas máis graves que pode afectar á sua dignidade e á sua integridade como persoa, até que que teña un servizo como unha gardería onde pode deixar aos fillos mentres traballa ou mentres se forma.....

Os obxectivos que moventos grúpos de mulleres, sindicatos, forzas políticas, as suas actividades, son informativas e reivindicativas; mentres que unha institución, neste caso a Concellalía da Muller, ten que dar solucións: criar e ofrecer servizos, realizar campañas in-

fer muller
na Estrada

formativas, formativas e de prevención ... en xeral atender ás necesidades e demandas das mulleres.

Mais neste momento, nos primeiros pasos, eu vexo-lle tamén un papel moi reivindicativo, moi de chamar a atención, provocando, ás veces, como un revulsivo que faga despertar conciencias e gañar a moitas mulleres para a loita pola igualdade. Neste sentido é clarificadora a postura dos que defenden que o traballo dunha concellalia da muller se pode facer desde servizos sociais, isto é evitar o problema, dar-lle unha consideración de marxinalidade. O salto das concellalias da muller é o de, dunha vez, centrar o problema, protagonizá-lo politicamente.

Así é como, ademais dos obxectivos buscados, melloraremos a consideración social da muller. Penso que os "tempos son chegados" para nós, ainda que hai moito que andar.

En A Estrada hai unha asociación de mulleres, cal debe ser entón a relación entre as institucións e as asociacións.

Debe haber colaboración

Deseñar e colaboración...
A institución ten que ter un programa de actuación definido, máis ou menos ambicioso, e que é prioritario. A partir de aquí penso que debe haber colaboración cos grupos de mulleres, axudar-lles para que podan desenvolver as suas actividades, sempre que os seus obxectivos, directa ou indirectamente, non sexan os de perpetuar os roles que a sociedade patriarcal nos asignou.

Outra acción emprendida pola Concellaría foi a campaña por uns xoguetes non sexistas, con que obxectivo se levou a cabo.

Pois no aspecto de formar.

A escola e a familia son os transmisores da ideoloxia dominante. Na escola cos libros de texto, os mestres/as, ás veces dunha forma consciente e outras

The logo for Joyería Fondevila consists of a large, ornate letter 'F' in the center, containing a detailed diamond or gemstone. This central 'F' is flanked by smaller, decorative 'F' symbols on either side. Below this arrangement, the words 'Joyería' and 'Fondevila' are written in a cursive, elegant script font.

Plaza Galicia, 10
 57 02 28

ser muller na Estrada

sen dar-se conta, van educando en masculino e feminino.

Neste sentido, editaron-se uns trípticos para distribuir nos centros de ensino, enviaron-se-lle, tamén, a APAS, e todo tipo de asociacións e entidades; os trípticos ian dirixidos a nenos e nenas a partir da segunda etapa de EXB e adultos, e baixo o lema "Tamén xogando son iguais" explicaba-se-lles que os xoguetes non tiñan sexo.

A sua vez, aos centros ou entidades que o desexasen enviaba-se-lles unha psicóloga para plantear-lle o tema dunha forma lúdica a nenos e nenas e sacaren, así, conclusóns. En xeral penso que tivo boa acollida coa difusión dos trípticos e a solicitude da psicóloga por parte dalguns centros.

As devanditas actividades parecen responder a dous aspeitos ben distintos, prestación de servicios e concienciación

Non. Son o mesmo obxectivo, complementan-se.

O Concello non ten un deber tipificado de "educar", isto é próprio da administración educativa. Mais, efectivamente, as institución teñen o deber de velar polos ciudadáns, polas suas condicións de vida materiais e tamén pola sua integridade moral. É neste sentido que as institucións deben asumir sen restricións a reivindicación feminista e traballar en consecuencia.

E as accións programadas para o futuro?

O futuro ... hai moito que facer, estamos comezando e con moitas dificuldades -orzamentos, de persoal, axuda desde outras institucións. Eu ficaría satisfeita se nestes tres anos que restan se resolvese o tema da Guardería infantil; dun Centro de Información para Mulleres (integrando diferentes servizos, asistenciais, xurídicos, psicolóxicos, etc.); así

CONTRARRETRANCA

8

como asisténcia sanitaria específica: xinecoloxía, orientación sexual...

Asentado na actividade municipal? Depende do grau de necesidade que sinta a povoación unha vez que os distintos servizos e actividades cheguen á xente. Desde logo hai forzas políticas ás que non lle interesaría manter este tipo de iniciativas, non serían capaces de asumi-las; mais unha vez consolidadas e existindo demanda non se atreverían a suprimi-las.

ñado para acadar unha sociedade máis igualitaria, polo que é de esperar boa acollida.

Consideras-te, entón, feminista? non é un termo conflitivo?

Si, considero-me feminista.

É un termo moi manipulado, desde as sufraxistas até o movemento feminista actual. Intentou-se sempre que as feministas fosan consideradas loucas,

Cal cres que é a acollida no povo Estradense do traballo que estás a facer

As referéncias que teño polos círculos nos que me move son boas.

É un tema difícil, moi manipulado, que suscita reticencias, que conleva prejuizos, no que se dan medo, vergoña, frustracións. Ainda que me consta que as mulleres, en xeral, senten-se identificadas e más seguras.

Hoxe, xa non se pode negar a forte sensibilización que hai entre as mulleres sobre a sua marxinación e, mesmo, con clara conciencia feminista. Todo o que se faga, o que fagamos, ten que ir encami-

nsatisfaitas persoalmente, exaltadas, destrutoras do fogar, da familia; acusou-se-nos de querer trocar o mundo, de querer asumir o papel dos homes, de querer exercer a sua tiranía. Todo isto é produto da prepoténcia do home que non estaba, non está disposto a perder privilexios, da sua angustia ao ver a muller libre, polo que se empeñou en desacreditar o feminismo. E esta má consideración está ainda presente en moitas mulleres.

Eu penso que feminista é toda muller que toma conciencia dos problemas que sofremos, independentemente de que resistía, loite individual ou asociadamente. Feminista é toda muller que, libremente, se sente identificada consigo mesma.

Un Sindicato Profesional e Reivindicativo

Un equipo de profesionais de todos os campos ao servizo da sociedade rural

- Tramitación de prestamos e subvencións. Asesoramento xurídico e fiscal- Formación, xornadas técnicas
- Seguridade Social, IRPF
- Becas, Licéncias de Caza e pesca, permisos de armas.

O Futuro, Campo Común

Na Estrada
estamos en:

Serafín Pazo, Nº 8, 1º
Tlf. / Fax: 57 32 32
Aberto días laborais
de 10 a 13'30

Unha experiencia organizativa das mulleres na Estrada

*ser muller
na Estrada*

Socaliña

A Asociación de Mulleres Progresistas de A Estrada "Socaliña", nasceu o 15 de Xuño de 1990, pola inquietude que un grupo de mulleres de A Estrada sentíamos ante a situación real desta sociedade de hoxe en día. Gracias ó eco que esta inquietude atopou na mesma sociedade é posibel que hoxe estemos aquí traballando.

Mª Carme Vieites

SOCALIÑA defínese como "apolítica", como Asociación, non tomou, nin tomará partido por ningunha agrupación política, o cal non quere dicir que as persoas que a forman non teñan ideario político "plural", calquer persoa que respeite os Estatutos pode formar parte desta Asociación.

Tamén se define como "non feminista", esto, que nun principio pode resultar raro nunha Asociación de Mulleres, queríamo-lo aclarar; a nosa gratitud e recoñecemento cara as feministas que fai tanto tempo loitaron por conquetar que as mulleres tiveran os dereitos que lle eran negados, áinda os más elementais, está fora de toda dúbida. Seguir traballando por correxir-las desigualdades que áinda hoxe persisten coidamos que é o camiño que estamos seguindo. Pero como o noso obxectivo é a "igualdade", non queríamos corre-lo risco de sustituir machismo por femisimo. (supemacia dun sexo sobre doutro), senón insistir unha vez máis en que, conquerida a igualdade xurídica, enfrentámonos agora ó reto da "corresponsabilidade" entre os sexos, non discriminación por razón do sexo.

Retomando o que dicímos ó principio, a nosa preocupación porque áinda hoxe en día a muller non ocupe o posto que realmente lle corresponde. Socaliña ten dúas grandes liñas de actuación:

- Formación
- Información

Mesa Redonda sobre Maos Tratos organizada por Socaliña e a Concellaría da Muller Así o reflexan os nosos fins:

- Traballar pola consecución da igualdade de oportunidades en tódolos ámbitos
- Promove-la participación das mulleres na vida social e económica
- Lanzar e estimular campañas de información
- Colaborar con iniciativas ou campañas que promovan a paz e a solidariedade dos pobos
- Desenrolar unha acción global e coordina-los sectores da educación e da formación, tendente á diversificación das opcións profesionais, cara os sectores e profesións con futuro, en particular as vinculadas coas novas tecnoloxías.

A repercusión que a nivel social están tendo as nosas actividades demostráronos que o nacemento desta Asociación tiña unha base real nas necesidades da Sociedade feminina.

Entre as actividades que vimos realizando dende a nosa creación, tanto de tipo formativo, como informativo ou lúdico, cabe destacar:

- Semana adicada á Muller Traballadora (Marzo de 1991)
- Campaña informativa sobre sanidade (cancros femininos, depresión e ansiedade, etc.)
- Exposicións, concertos, películas, etc.

Carmen Vieites, é mestra de E.X.B e presidenta da Asociación de Mulleres Progresistas "Socaliña"

GRUPO ZURICH

MANUEL SANMARTIN CAO
AXENTE DE SEGUROS

R. Perez Viondi, 7, Baixo, Tlf. (986) 57 10 09 - 36680 A Estrada

*ser Muller
na Estrada*

CONTRARRETRANCA

A Estrada, o único Concello do norte da provincia que o posée

Servicio Xurídico da Muller

A Constitución española de 1978 estableceu a igualdade xurídica entre o home e a muller decindo que non pode existir discriminación por algunha razón de sexo. A partires de entón pouco a pouco fóreronse adaptando as leis existentes no que contraviñan este precepto, e na legislación posterior xa se recolle este principio de igualdade, como no Estatuto de Traballadores, polo que na actualidade podemos decir que no eido formal esa igualdade á case total. Ademáis existen uns cauces xurídicos aos que as mulleres que se sintan discriminadas por razón do seu sexo poden acudir, así ó Amparo Constitucional.

Maria Costas Otero

Pero, a pesares de todo isto, a desigualdade, a discriminación e as agresións sufridas polas mulleres nesta sociedade están presentes cada día dentro das casas e das familias, nos medios de comunicación, na rúa e nos centros de traballo.

Ademáis é moi grande a desinformación das mulleres sobre dos seus dereitos e da maneira de exercitálos. Por todo isto, a Concellería da Muller do Concello de A Estrada decidiu crear o Servizo Xurídico da Muller para prestar asesoramento e axuda (maiormente de tipo legal) ás mulleres con calquera tipo de problema derivado da sua condición de muller, tanto nos eidos persoal ou familiar, como laboral oum social.

Polos casos que se levan atendido neste Servizo, e analisando unha serie de factores, podemos facer as seguintes consideracións:

-En canto ao entorno, a maioria das mulleres que viñeron a nós buscando axuda viven no rural, teñen ingresos moi baixos, sendo en algún dos casos elas o principal soporte económico da familia, xa que son as que traballan e sacan adiante a pequena explotación agraria familiar. Pero isto non quere decir que teñan independencia económica, pois as terras non son delas e non consta para nada que elas señan as titulares da explotación.

(Foto R. Sánchez G.) Ultimos androidos na Estrada. As razapazas de princesas, os rapaces de príncipes, a idealización das relacións de parella infantís non teñen moito que ver moitas veces co drama no que rematan de adultos. Quizais se a educación non fose tan sexista, o machismo non sería unha lacra da nosa sociedade e o desenrollo da idealización infantil podería ser máis doada.

-O nível cultural tamén é moi baixo, así como a falta de preparación para acceder ao mercado do traballo.

-En canto á idade, polo Servizo pasaron mulleres dende os vinte e poucos anos até perto dos setenta, pero a maioría están entre os trinta e os corenta e cinco

anos. A idade da muller que sufre as agresións é enormemente importante á hora de tomar unha decisión ao respecto da súa propia situación, así as más novas chegado o momento deciden que non pueden seguir soportando, por exemplo os malos tratos por parte do seu cónxuge e

instan a separación. Mientras que as mulleres de arredor de cincuenta anos en adiante din que para o que lles queda de vida non lles importa aguantar un pouco máis, pero tamén din que si foran un pouco más novas non dubidarian en separarse ou divorciarse.

-En canto aos asuntos que traen a estas mulleres ao Servizo, na maioria dos casos trátase de problemas cos seus cónxuxes, dos que, en algúns casos, xa están separadas de feito e, dos que tamén a maioría sufren ou sufriron malos tratos que denuncian case exclusivamente cando teñen que ser atendidas médicalemente como consecuencia deles.

Tamén algunas mulleres foron abandonadas polos seus cónxuxes deixándoas, xunto cos fillos do matrimonio sen nengún soporte económico.

Outras mulleres seguen tendo problemas despois das respeitivas separacións ou divorcios, porque os ex-cónxuxes non lles pagan a pensión dos fillos que teñen con elas (por suposto tampouco as delas si as teñen recoñecidas).

Existe outro factor que inflúe nas mulleres, é o "qué dirán". Hai unha tendencia a ocultar as agresións sufridas por parte dos seus cónxuxes porque lles da vergonza que os veciños o saíban, porque según elas mesmas "non queren andar en boca da xente".

Están tamén, por outro lado, os fillos. Esta é seguramente a razón más importante de que a muller soporte todo tipo de vexacións. Por un lado non é capaz de separarse porque non sería capaz de deixar ós seus fillos co pai e, por outro lado non se sinte con dereito a separalos do pai pois "El, cos rapaces, pótase ben". Ademáis os homes utilizan aos seus fillos para presionar á nai, decíndolle por exemplo que si se separa del internará aos fillos, ou que si intenta levalos matará, ou que si os leva el irá buscalos. Ante estas amenazas a muller aguanta todo, quere evitar ós fillos situacións difíciles, sen decatarse ás veces de que o feito de presenciar ou escoitar as constantes discusións e malleiras pode facer moito máis dano dando saída con moita facilidade a nenos con traumas creados por estas situacións.

Neste punto e para rematar non podo evitar facer unhas consideracións a título persoal preguntándome qué sociedade é esta na que nos enteramos de algo ocorrido no outro punto da terra nuns minutos, na que todas as xestións están automatizadas, na que se fan trasplantes de médulas e moitas outras cousas positivas, pero na que a muller sigue tendo como roles principais a desempeñar os de esposa e nai, e si o matrimonio non funciona ben, non importando a sua causa, a mul-

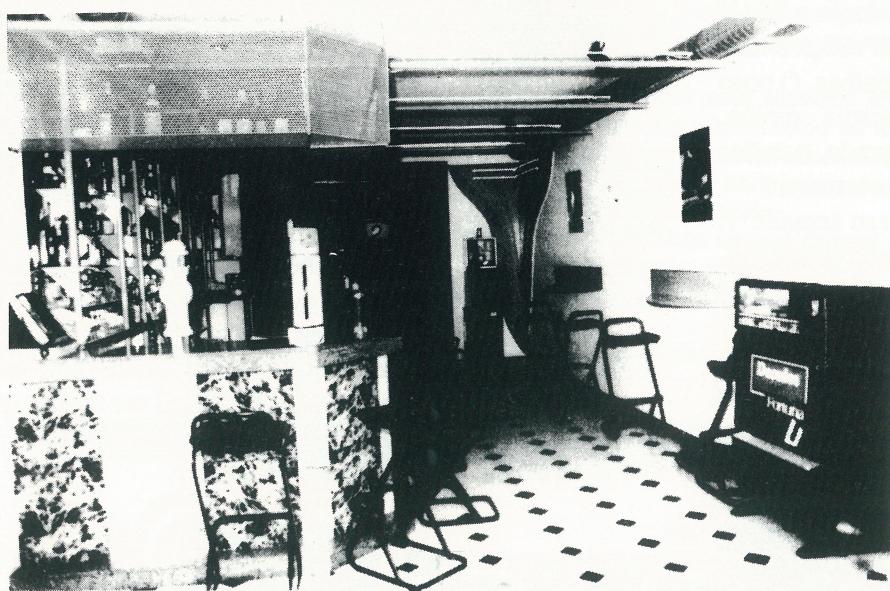
Ser muller na Estrada

ler é unha fracasada. A razón de que as mulleres queiran ocultar até o límite os seus problemas matrimoniais é a vergonza, e, vergonza de qué?, vergonza por sentirse culpables de que a pesares de non ser elas as responsables, non dan desenvolto ben o seu papel. O sentimento de subordinación ó home, do dever obediente sigue presente na maioría das mulleres galegas. Cando imos asumir nesta sociedade que sempre que hai deveres hai dereitos?. Cando imos asumir que os seres humanos somos primeiro e ante todo persoas, e de que como persoas temos exactamente os mesmos deveres e dereitos?. A única diferencia que existe entre unha muller e un home é estritamente biolóxica, diferencia que tamén existe entre os animais e sen embargo vemos como, por exemplo, algunas aves despois de poñer os ovos túrnanse macho e femia nos traballos de coidar os ovos e buscar comida; cando vai chegar a madurez dos humanos a este punto.

Maria Costas Otero é advogada e traballa-dora do Servicio Xurídico a Muller do Concello de A Estrada

Disco TUBOS Bar

BAR
TUBOS
DISCO

-Abrimos a partir das 7'15 da mañá

- Disfrute dos nosos viños variados polo dia.

- E ambiente-se coas nosas copas e a nosa música pola noite.

TUBOS, o noso bon servizo corrobora a nosa boa imaxe.

R/ Serafín Pazo, Nº 62, A Estrada (Pontevedra)

De mulleres e maravillas

Carlos Mella Villar

O direito romano, base do noso, non lle daba a muller a consideración de persoa polo que eles chamaban, na súa algarabía latina, “*imbecilis sexus*”. San Pablo, na epístola os Colosenses ordeaba as mulleres que “*permanecesen obedentes a Deus e o seu home, como convén*”. O concilio de Trento gastou tempo en dilucidar si unha muller era ou non unha persoa, Chaucer non ten reparo en afirmar que ainda que poidan parecer púdicas e bondadosas “*nos adovios dos seus traxes, anuncian as mulleres a súa soberbia e a sua disolución*”. Na “*Disciplina Clericalis*” dise que as mulleres son “porta do inferno, fonte de luxuria e principio de toda podredumbre”, e en “*De Concubinatu*” de Thomasius pode-se ler que “*o verdadeiro papel da muller é o de un ser subordinado*”. Shopenhauer afirma, moi en serio, que “*non entenden as ideas abstractas e soio comprenden o concreto*”, que é o mesmo que chamarles parbas. O noso código civil, deixa fai pouco tempo, era da mesma opinión. E a igrexa chega a canonizalas, pero, neste mundo, non lles deixa tocar bola. ¡En esas estabamos e en esas estamos!

Hoxendía as cousas están a cambiar, ou eso semella. E non deixa de ser interesante botarlle unha ollada esculcadura ao proceso por si o camiño que se segue é o bon, ou o tal camiño ten as suas trapelias non doadamente visibeis.

Semella que hai un xeral consenso en que as mulleres e os homes son iguais, e semella, tamén, que con decilo xa está o asunto arranxado. Imos ver, por nada, pero imos ver.

Tefío para min que a grande trapela é esa afirmación de tanto éxito que establece e dogmatiza que as mulleres e os homes son iguais: a tal afirmación é a historiada tapadeira dun machismo moi subtil. Mientras as mulleres abalen esta roda de muiflo estarán aceptando un xogo no que rixen valores masculinos: é dicer, serán tanto más

iguais, canto máis deixen de ser mulleres. O masculino sobranceará sempre sobre o feminino; serán agresivas como os homes, serán competitivas coma eles, defenderán os mesmos valores... En definitiva convertiranse en homes con tetas. Miremos as grandes trunfadoras: Indira Gandhi, cruel e egoista. Golda Meier, primeiro ministro Israeli que disque usaba saias moi longas para que non se lle vira o que lle colgaba. Margaret Thacher, que usaba bragas de aceiro segundo as línguas de cerrete.

Por qué é más difícil ser muller

Na universidade a maioria son mulleres, pero os postos directivos son ocupados polos homes. A muller empregada non se libera das súas obrigas domésticas, e para o macho non deixa de ser cómodo que a mesma que fregue e limpie traia por riba un salario a casa. Imos cara un mundo de fregonas licenciadas. E é que non é ese o camiño. O camiño verdadeiro é aquel que nos conduza a que unha muller poida escoller a sua vida sen pagar por elo un precio suplementario; o precio de ser muller, ou incluso o precio de deixar de ser muller. O camiño verdadeiro significa que o feminino e o masculino para chegar a realizarse na personalidade que desexen, teñan que vencer exactamente os mesmos obstáculos e disponan exactamente das mesmas oportunidades. Estaremos nese camiño cando non teña senso esta pregunta: ¿Por qué é más difícil ser muller que ser home?

Así penso eu, pero vaia vostede a saber.

Incineración ou reciclaxe. Términos do debate sobre a solución aos vertidos

Que facer co lixo?

Por primeira vez no noso Concello ntra con forza o debate sobre qué facer co lixo?. No programa do Governo Tripartito recolle-se: extensión da recollida do lixo a todo o rural, limpeza de vertedeiros incontrolados, e recollida diferenciada de papel e vidro. Xa temos nas nosas ruas os contenedores para o vidro, e o Concello ten mercado uns 500 contenedores para a recollida no rural que ainda non colocou. O programa ainda non está cumplido na sua totalidade pero xa manifesta unha sensibilidade diferente a pasados grupos de goberno. En todo caso para contribuir a dito debate, desde Contrarretranca temos hoxe unha acreditada opinión de unha especialista neste tema.

Carme Vilas

Alguén dixo que a etapa histórica de finais deste século na sociedade occidental se caracterizaría por un aumento da conciencia ecológica nos cidadáns. Cenais teñan razón, penso que comenza a ser xeral unha certa preocupación pola destrucción vertiginosa que se está a facer do noso planeta, dos seus recursos naturais, do seu equilibrio global, os ecosistemas particulares... parece que nesta etapa ser ecoloxista xa non é tan utópico nem marxinal, senón todo o contrario. Incluso se fala xa dun novo prototipo de individuo, que desbanca ao famoso "yupi" da pasada década, e que ten entre as suas máximas a vida san e a preocupación ecoloxista.

Por más que o de fomentar prototipos de personalidades nos pareza alienante para os individuos e non esteamos por eses "rollos" non deixa de ser unha anécdota indicativa do feito de que a conservación do Meio Ambiente cobra importancia, cousa que valoramos positivamente.

En liña co dito anteriormente podemos observar como o noso vocabulário se enriquece paulatinamente co aporte de palabras propias do léxico ecoloxista. Palabras e expresións como "a capa de ozono", "equilibrio ecológico", "resíduos

En A Estrada ainda non se erradicou os vertidos incontrolados como se pode comprobar na foto sólidos urbanos", "reciclaxe"... son hoxe habituais na lingüaxe dun cada vez maior número de xente.

Podemos atribuir esta situación a un incremento da nosa sensatez ou ao feito de que os problemas ambientais se situán xa a uns niveis que fan obrigada a súa urgente toma en consideración.

Un dos problemas ao que compre urxentemente buscar soluciones é o da enorme cantidade de resíduos xerados.

Segundo fontes do MOPU, no ano 1988 producironse no noso país 472.789 Tn. de residuos sólidos urbanos, dos que un 78'6 % foron depositados en vertedeiros incontrolados, o 27 % en vertedeiros controlados e o 14'2 % destruído mediante a incineración.

No noso Concello a recollida total do lixo é ainda unha asignatura pendente e os basureiros incontrolados proliferan por todas partes, co conseguinte perxúcio

Strada
ESTACIÓN SERVICIO N° 4.866

Avda. de Pontevedra, s/n. Tel. 570291/571451. 36680 LA ESTRADA

Política Municipal

que supón a todos os níveis (estético, ecológico, sanitario e incluso económico en canto orixe de incendios).

Desta situación non se pode culpar aos veciños, senón á administración (Concello), pois se existira en todos os lugares un regular servizo de recollida do lixo e, desde o Concello se fixera unha campaña de información e concienciación a povoación sobre o problema, este reduciría-se a casos anecdóticos.

A xestión e tratamento dos R.S.U. está-se agora a enfrentar por parte da administración autonómica. O Conselleiro da COTOP - Sr. X. Cuña Crespo - fixo recentemente unha visita a distintas plantas incineradoras de residuos en Europa. O proxecto do Conselleiro, contra o que se teñen xa manifestado os ecoloxistas, é o de instalar no noso país varias plantas de incineración de lixo.

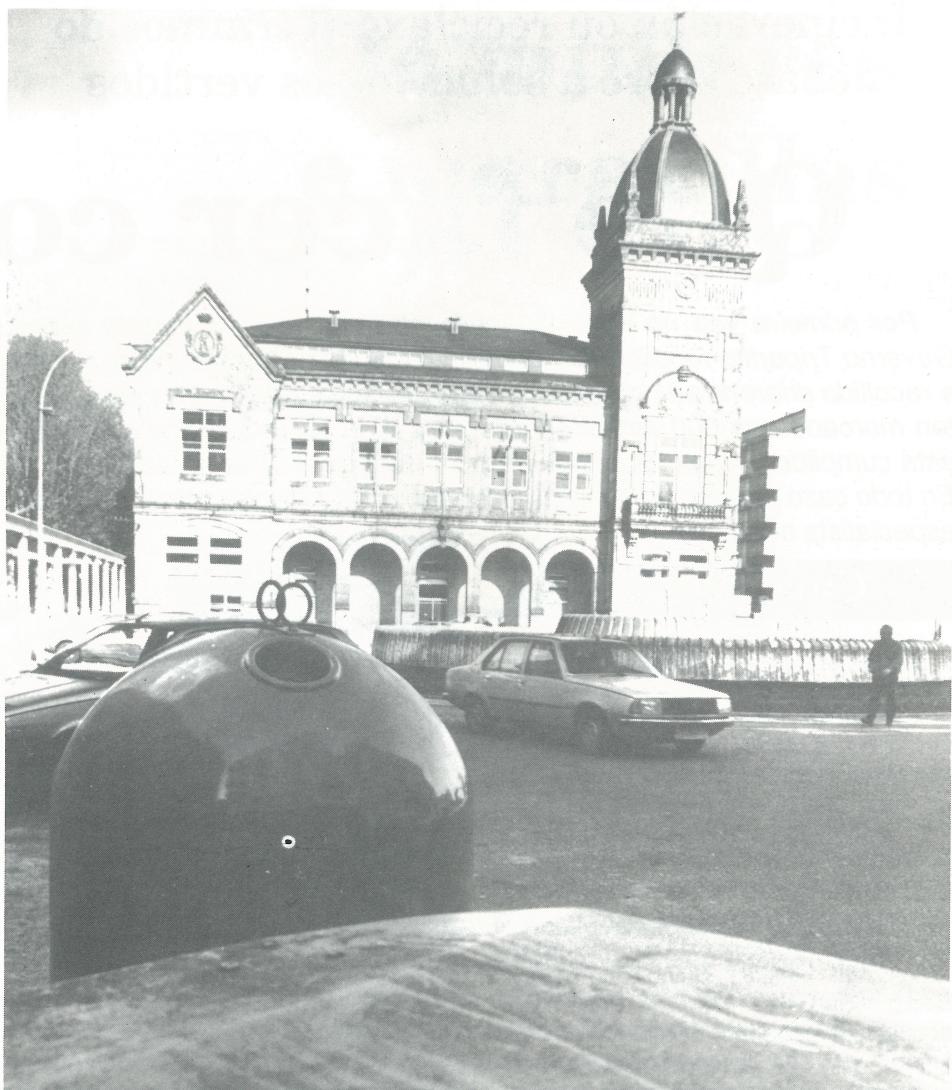
Tamén a administración estatal ve na incineración de residuos unha salida válida ao problema pois no PLAN ENERXETICO NACIONAL (PEN) contempla-se, para as encineradoras, unhas subvencións do 374 % do total destinado a enerxías renovabeis.

Según ADEGA, GREENPEACE e outros colectivos ecoloxistas, a incineración de residuos, aparte de non ser rendabel económicalemente pois conleva uns elevadísimos custos de funcionamento e supón a destrución e non recuperación de moitas matérias primas, é unha actividade altamente contaminante xa que nas combustións producen-se gases tóxicos que son emitidos á atmósfera xunto con CO₂ (gas Carbónico) e metais pesados como o chumbo, o mercúrio, etc... que se atopan no lixo.

A alternativa ao problema pasa pola recollida selectiva, a recuperación e a reciclaxe dos distintos materiais que componen o lixo (vidro, papel-cartón, matéria orgánica, e distintos materiais que poden ser recuperados e reciclados con aforro de materia prima, aforro de enerxía no seu tratamento de e disminución do problema que supón a acumulación de lixo no planeta.

CONTRARRETRANCA

14

Os contenedores de Vidro están a inaugurar unha nova actitude en A Estrada para os vertidos de lixo: O reciclado

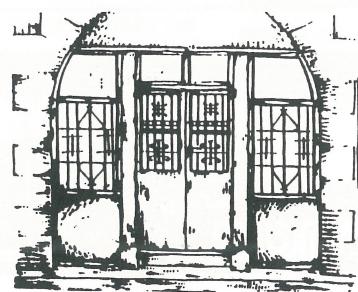
Temos tendéncia a pensar que as alternativas ecoloxicas son por definición pouco rendabeis, pero este non é o caso. Poñamos como exemplo a reciclaxe de papel: Para a fabricación dunha tonelada de papel polo procedimento tradicional (a partires de pasata de celulosa), necesitanse 100.000 l. de agua, 5.000 KW/H. de enerxía, e 3'5 Tn. de madeira o que equivale a 13 árbores adultos. Mientras que a sua fabricación a partires de papel usado por reciclaxe gasta 2.000 l. de agua, 2.500 kw/h. de enerxía e cero árbores. 'A

maiores este proceso é pouco contaminante e solucion o problema da acumulación do lixo (o 20 % do lixo producido no Estado Español corresponde ao papel).

Esto podemos face-lo extensibel ás restantes matérias primas que forman o lixo (Vidro, matéria orgánica, metais...).

Carme Vilas - Taboirós - 1992
Licenciada en Bioloxía, Profesora de Ensino
Meio

Santa
bodegón
Viños do País, Ribeiro,
Valdeorras, Albariño,
Condado, Rioja
TRAVESSIA DE VEA 2

Sede
Xamónaria.
Tapas Xamón, Queixos,
Embutidos, Bocatas .

ZONA DOS VIÑOS

Algo que pode cheirar Os contenedores

Ramiro S. Garcia

Na última sesión plenaria, a Corporación estradense, cos votos en contra do Partido Popular, aprobou unha modificación no contrato coa empresa **CONTENUR**, que a oposición calificou de ilegal e, como dixo Xesús Palmou, "este asunto será tratado nos tribunais".

Ten toda a razón do mundo, porque, segundo un informe que o partido solicitou, esa modificación era sustancial, é decir, tiña a importancia suficiente, polo que debía sacarse outra vez a concurso, proposta que o Partido Popular fixo e que o grupo de goberno non aceptou.

Non se sabe si o Partido Popular cumplirá esa promesa, pero de facelo este asunto pode cheirar e non desde o punto de vista político, senón técnico e podería poñer entre a espada e a parede a algún funcionario municipal.

O asunto é que o Concello sacou a concurso a adquisición de contenedores e papeleiras por un total de 14 millóns de pesetas. Presentáronse dúas empresas e unha delas xa foi rexeitada por non cumplir determinado papeleo. A empresa adjudicataria, **CONTENUR**, despois de quedarse coa subasta, ofertou ó Concello unha serie de melloras a maiores, porque o precio dos contenedores era de 34.000 ptas. e no proxecto feito polo técnico municipal, **Ramiro Goldar**, estaban a 58.000 ptas.

Con esta "infladura" a empresa ofertaba limpeza dos contenedores, e outros detalles más. Pero ofertaba tamén maior número de contenedores - de 224 a 545 - aínda que de menor capacidade - de 1.100 a 800 -, oferta que a Comisión de Goberno decide aceptar, previo informe "verbal" dos técnicos de que non había

Palmou aprobou o erro técnico para botar lixo sobre o governo

problema administrativo para efectua-lo cambio.

Postos en contacto coa empresa, ésta entregou os contenedores e as papeleiras, pero despois, segundo fontes municipais, os técnicos negáronse a informar "por escrito", indo o asunto ó Pleno e votando en contra o Partido Popular, que a ver si cumple a súa promesa e leva o asunto ós tribunais.

**Política
Municipal**

Bestiario Municipal

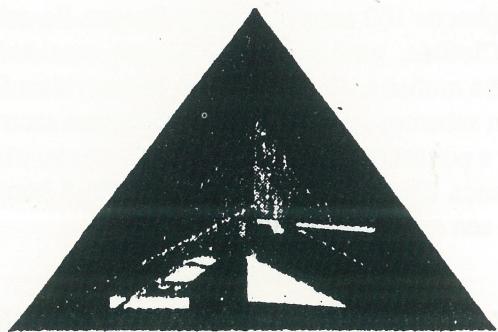

Neste número ía ir outra "*bestia municipal*", pero como surdiu a dimisión de Elvira Fernández, como concelleira do Partido Popular, pensouse que debía ir ela. Ademais a revista está adicada á muller e xa eran dúas razóns.

Decía en certa ocasión o que hoxe é Alcalde referíndose a quen daquela era Alcaldesa que "a raposa canto más escapa, máis se acerca á peletería". A verdade é que a frase ten o seu aquel, pero díxose cando Elvira rompera o pacto cos socialistas e a tensión era moi grande.

Neste intre non se sabe si Elvira chegou á peletería ou está facendo como fal a raposa cando a cachan no galíñelro: fal a morta e logo no máis pequeno despiste fuxé.

Falando deste tipo de animais, ós que se lle pode aproveita-lo pelexo, hal que lembrar un dito que cadría bastante ben neste caso, pois houbo algúns - e todo quisque sabe quenes son - que reapártiron a pel antes de caza-lo animal. E aquí pasou o mesmo andiveron repartindo a tallada do goberno, antes de que ela dimitira.

**VIDEO - CLUBE
STUDIO 58**

Rúa Iryda, 58
Teléfono (986) 57 29 66

36680 A ESTRADA
(Pontevedra)

TESTEMUÑO

Unha muller que se forxou co século

Un cento de anos

Esta é a historia dunha muller que veu pasar diante dos seus ollos, ca se trata-se dunha película, a sociedade galega desde o ano 1891 no que naceu até a Actualidade.

É Clotilde Teira, a Sr. Clotilde, de pai noiés (zapatiero) e nai da parroquia de Taboires, apartada da sociedade da presa e o estres, na sua Casa da Consolación, coa sua sobriña Argimira e a filla desta.

A Sr. Clotilde conserva unha súde admirabel, unha conversación fluida e un sentido do honor próprio das persoas. Reliquia que queda da nosa sociedade tradicional.

Non debe haber ningunha explicación xenética para esta vida lonxeva. Dos 8 irmáns que eran so ela e outra chegaron a idades avanzadas. Cecais a clave estea na asombrosa vitalidade e ganas de vivir que sempre amosou.

Desde moi nova traballou fora da casa, de enfermeira, na consulta do Dr. Campos, na Estrada, e cando xa cumpliu 50 e Galicia atravesaba o período difícil da postguerra, decideu emprender a aventura da emigración, non por necesidade, senón por afán de progresar, de liberdade, en Buenos Aires, onde tiña unha curmán, pasou 14 anos da sua vida traballando unha fábrica de elásticos e facendo moitos millóns que logo ao voltar a Galiza significaron poucas pesetas ao cambio.

A sociedade mudou moi rápido diante dos ollos desta muller. Recordamos con ela fitos importantes da historia

deste século: o primeiro automobil que pasou pola consolación, a luz eléctrica, a televisión... a televisión non lle gusta nada á Sr. Clotilde, "as mulleres saen encoiros. Agora non hai vergonza..."

Case sempre sen cuestionar-se nada a Sr. Clotilde viven de espectadora dunha realidade que cambiaba á velocidade do raio.

A pregunta de se costaba traballo seguir-sse o ritmo a sociedade e claridez absolutas:

"Traballo ningún. Eu seguín sempre a miña orde e o meu sentido".

A Sr. Clotilde non comparte moitas cousas desta sociedade "antes había mais respeito". É algo que nos insiste moite.

"Tiven moito con quen me divertir. Incluso tiven un mozo 5 anos que, por certo, nunca un bico lle dei e el tamén era honrado porque tampoco mo pideu. Pero vos sabedes o refrán que di: Por que non te casas xan? Porque o que me dan non o quero e o que

quiero non mo dan."

Cando cumpleu os 100 anos os veciños fixeronlle unha festa e a Sr. Clotilde, gran bailadora na sua mocidade, ainda botou unha mufieira. A estas alturas da sua vida a Sr. Clotilde di: non sabemos se de verdade, que desexa morrer "por descansar e por saber o que hai máis alá".

Contrarretranca contribue con este testemuño á homenaxe popular a cen anos desta muller estradense.

M. Ameixeiras

Teño moitas esperanzas postas en ti

Escapar non é unha pregunta
cecais unha resposta tampouco
A precisión do vaso a medio encher
pero que non será cheo nunca

A visión do pantasma
que fuxe pola corredoira das portas do castelo
que só espera chegar xunto ao seu amo.

Escapar non é unha resposta
cecais un adios, cecais
cecais o mesmo que escomenzar a fuxida
xerseis de lan can
nas lixosas baldosas
suben infindas e lastimosas
as tuas verbas
na veira mentirosa dun leito
colgado na espada de Damocles
en verbas virxes
can doces melodias
da efímera sospeita
de que o suicidio é de valentes.

História da Pedra

Di a Biblia: a pedra que dixaron os arquitectos
é agora a pedra angular
e así queridos ouvintes
delirantes estéticos
apedreados pola pedra moida
surtidos a veira da carteira
e sempre encima do nejosio
escomenza a historia
contareivos para empèzar
que pedra e eu somos noivos
non sendo ajora mais que amantes estraños
nos días do servente regreso
a estética da botella
pasaron os meses
e pedra era cada vez mais esixente
implacable e absorvente
pedra pedía demasiada dedicación
era como ser cristal para ventana rota
consumianse os pitos e a cinza paraba no chan
consumianse as formas cortantes e derramabase sangue
e pedra pideu un cambio
pero negueillo
non sendo agora mais que amantes estraños.

(sin título)

A estas alturas
da decadencia querido amigo
xa os dous sabiamos ...
e ela tamén
ou que creiches ti?
xa sabiamos da morte
xa sabiamos da vida
xa sabiamos do xogo
xa case sabiamos que non podía
a estas alturas
no cumio do sorriso
no cumio dos papeles de ler
no cumio das naballas
e ela tamén
por eso todo é polo que foi
por eso todo polo que é
por eso todo por nada
por eso todo por min
por eso todo por que xa se fora.

(sin titulo)

Rodeo formas da etílico fumótica teta
percorro e corro en carreiras de medias
en susurros de putas lenguas que furan os timpanos

Redondean dedos a forma licuosa redonda
falo impotente da tua quedada
mercuriana fulana dos segredos dos dous
non voltes mais
queima na prata a tua forma
que eu che desfarei as tetas cal queixo verde
queima na prata ...
que eu marcarei liñas dunha longa corredera cara min
redondeas as miñas janás
redondeo tua ilusión
firote na ialma e falo ...
e perdeste e intentas voltar
cada vez mais lonxe
e coa cara mais descajarillivada
bingo - un pensamento
por fin enfadouse e foise pero non sin dicer:
-a ver si outro dia procura non pensar en nada
ja ja ja bonita.

(s.t.)

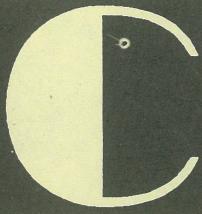
A primeira pipa que tivo na man
soltouna porque tremaba
pero cos dias aprendeu a usala
o color escondia algo do quixote
a quella mansa castela no outono
pero viva e sensual na primaveira
co tempo naceu a pregunta
un soldo tan pobre para tanto risco
e a pregunta coma todos (case todos)
fixose fascismo
e así chegaron as longas noites
e as luces
e a vista gorda
e os quilos no coche
co tempo veu a democracia
co tempo morreu tamén
foi unha pena verdá
pero as putas do Pombal son yonquis
e as vacas non dan para vivir
o cábalo mata pero os periódicos saen todos os días.

COMECASTAÑAS

Comecastafías paseaba pola rua
pensaba sen dúbida
no etereo líquido marrón
Comecastafías entrou nun bar
tomou un licor ...
e pensou en Adela
Comecastafías levantou a cabeza e descubreu que chovia
foi entón cando correu
Comecastafías chegou xunto o seu amor
falaron da eternidade
esqueceron o perenne
perderon o senso do tempo
Comecastafías foi solo ao cine
saeu para afora
pensou ...
Comecastafías foi ao piso
colleu o bazoca
foi a alameda
e disparou contra as torres da catedral
Comecastafías está en Carabanchel
por mexarlle no hábito o señor bispo
pero facía falla un atentado contra a verdade
para saber onde se escvondía a auténtica mentira.

(S.T.)

Volven en horas lonxanas da noite
os derradeiros pensamentos da liorta dos corpos
voltan os pelegrinos disfrazados de pilotos
aos míticos lugares cecais para pecar alí
cecais para fuxir da mentira
cecais para non estar
cecais para mentirse a si mesmos
Morren susurros de sabor a chorizo
no fregadeiro que escolta a choiva
morren chupitos de cofiac
no café requente
e volven a morrer escopetas en tempos de veda
e que?

criacion propia

HISTO-RIA DE TEO-DORA

B.O. Estado 3 agosto 1984 (num. 185)

Art. 3º.- Si, o tempo de pedir a axuda por difusión, a empresa periodística tivera contraídas obrigacións frente a facenda pública, Seguridade social ou institucións oficiais de credito, en virtude de debedas reunidas, liquidadas e esixibles a Administración aplicará o pago de ditas obrigas o total importe da axuda que corresponda en conceito de difusión. O exceso resultante, no seu caso, entregará á empresa en forma de subvención.

Facia tres anos que non via a Teo-dora, tres longos anos. Faria mais de cen mil noites e cecais mais de 25 milóns de penas tapadas pola lexislación social. Farian-se os dias de oito horas e as noites de pequenos instintos furados dende aquel dia en que che prometín contar a tua histo-ria Teo-dora. Prometeras contarma Teo, pero, que vas a contar, vai pola Histo e polo Ria. Vai por nove números ao lado dun pequeno pendiente brillante e por unha chupa de coiro Chupada; pola ansia de cofiecer, polos muros cheos de mentiras e case duas podres verdades de sempre. Pero o mais importante; vai por min.

Que como a cofiecin. Non creo que lle importe a naide mais que a aquelas tristes escaleiras de marmore gastado na penosa luz que resultou ser un laser de formas reflexadas. Soñabas Teo, non fai falla que o digas, con aquellas primeiras intuicións sobre do equilibrio da vida social (podadumbre), con ese órgano xusto, comedido, consecutivo e lexislado pero da outra raia un reflexo mais potente e eterno que aquellas intuicións.

Despois pasaron longos e interminabeis loitos de prata encima ou debaixo pero sempre loitas por non ser ou atopar, por ser ou deixar que che dixeran que eras. Pasaron os dias a camifio dos servos do volante e da equitación para sempre, sempre ser de novo unha pálida frol na espiga dun toxo picante e resplandecente cal respiros de bagoas cara a metamorfose final, pero non; ti fuches forte mais forte, mais ferida mais lonxana mais mide que ti mesma. E despois sempre despois as longas loitas co mar, con nada de esto ... o outro.

E mais a metalurxica a presencia dunha incomprendión dun acto, penótico, presuntuoso, de voltar a lexislación, pero non nen unha pequena comprensión, sen unha excitante presencia dos Deuses, dos donos de todo, dos rufiáns que escondian ao lado da mel, ao lado da unidade; sempre unha nova espada coa que sacar a Arturo do cumio da pedra rota.

Foi entón cando daqueles ao outro lado do rio, foi entón cando feriches a tua alma con promesas que non sabias se serias capaz de cumplir. Foi entón cando as nubes acadaron aquel sentido intuitivo da escuridade e da luz. Foi cando ama-ches e cofiece-ches. Foi cando ti por... vez.

Pero chegou a época das chuvias e facía-se difícil cruzar a mitade do rio que che faltaba. Inda non sabias que deberías facer a tua propia illa e loita contra o mesmo rio cando subia.

Teo ten a pel dura, os beizos mortos e un sentir baixo a protección que reflexa a súa propia convicción de que atrás non é unha verba senon unha mentira polftico social. Teo chea a doces rosas que levan cuarenta días no froreiro. As mesmas frores que deixaron un dia nas escaleiras. Que non levaban a ningún pito roto senon a estética do cofiecimiento que di:

Xa non choro por quererte
xa non te quero
xa non quero que pidas
xa non pidas se non sabes.

Xa non xogues que eu chego ao final
xa non hai final que descubrir
xa non descubro o querer
xa non quero

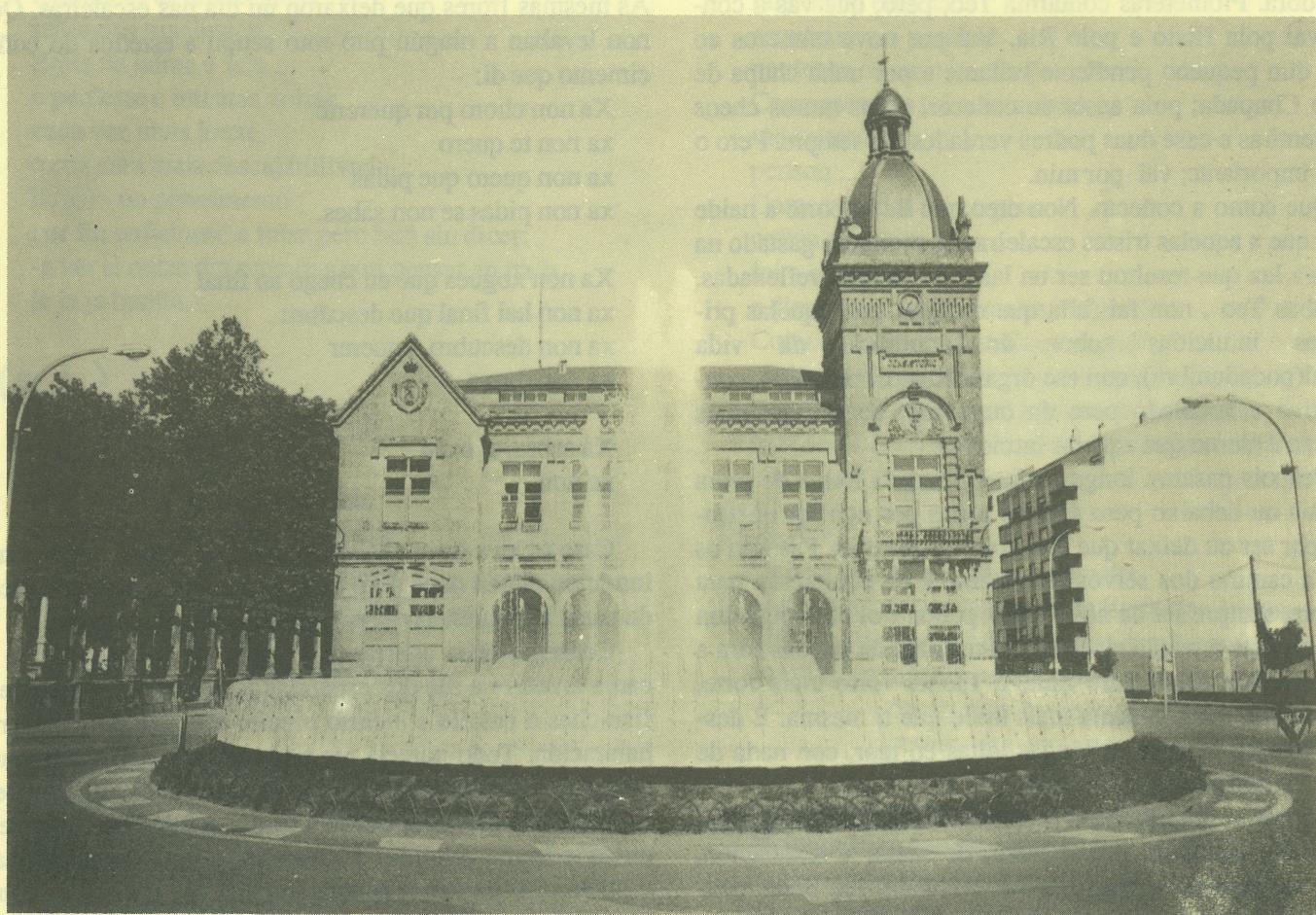
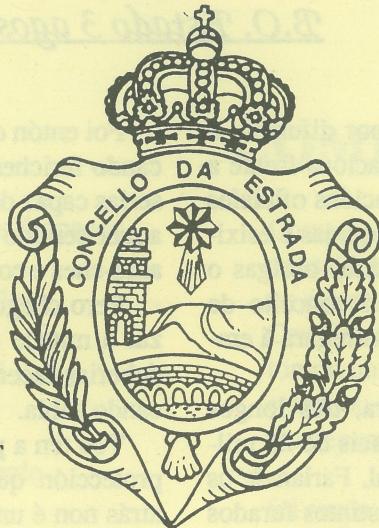
Xa sabes, si ou si
xa non

Case te leva o rio cara duro mar dos Yates... pero a tua intuición tamén doce dixo que che tocaria o papel de facer de pasar a pasarela no teatro dos anos dun xogo podre.

Consegui-ches agarrar-te a cama do saber poder e a cama levou-te a illa dos espabilados, territorio no que desfixe-ches o castelo e incluso o peito che fixo a túa propia habitación. Todo parecia ter a súa propia verba, un tanto estílica na verdade, pero sempre un senso puro roto, todo en fin unha merda. Rompi-ches a forma, a estética, e recuperouse a verba perdida, a proxección do pensamento ao espacío vital da forma sentida, e claro acaba-ches un domingo na Lennon ligando cos gardas de seguridade.

Agora Teo toca-che a ti.

Concello de A Estrada

Agasalho de inverno
para os nenos e nenas
de A Estrada

Instalacións de deporte
e tempo libre para os nenos
e nenas de A Estrada

Apoiando a Cultura de Base

A Asociación Cultural "O Brado" con varias presentacións de libros potenciou a lectura no noso concello

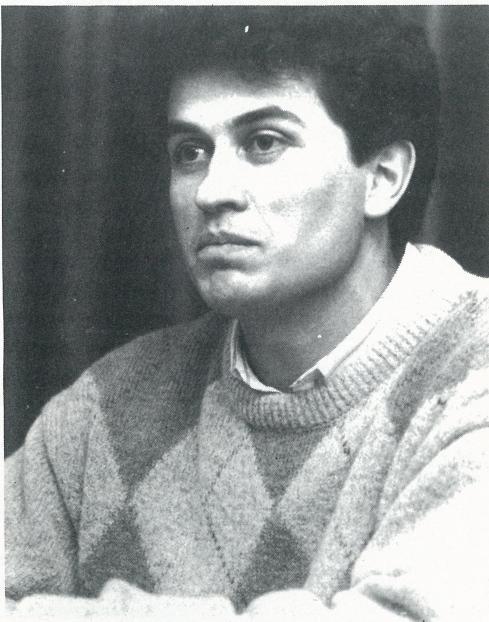

Galiza en Crise

Os actos organizados polas asociacións de base dende a edición do último número tiveron o seu máximo exponente no ciclo de charlas organizado pola Asociación Cultural "A Estrada" baixo o nome xenérico de "Galiza en crise" e as presentacións de libros organizadas polo Brado. Xa no plano institucional destacaron os actos celebrados con motivo do Dia da Muller Traballadora realizados pola Concellalia da Muller en colaboración coa Asociación de Mulleres Progresistas "Socaliña".

Dores Chedas

Dentro do ciclo "Galiza en crise", a A.C. "A Estrada" organizou duas charlas sobre a situación do agro e da industria respectivamente. Na primeira participaron representantes das principais organizacións agrárias e un funcionario da Conselleria de Agricultura, sin asistir o Delegado Provincial do Ministerio de Agricultura, invitado tamén á charla. O debate centrou-se no tema das cuotas do leite, tema ante o cal cada participante defendeu unha postura distinta. Mientras Tomás Díaz Castiñeiras, representante de Xovenes Agricultores afirmaba non estar preocupado pola aplicación das cuotas por velo "moi lonxe áinda", Unións Agrarias defendía unha reducción progresiva das explotacións dentro do marco das cuotas, posición totalmente oposta á defendida por Lídia Senra, portavoz do Sindicato Labrego Galego, quen se declarou partidaria da non aplicación das cuotas ou ben de conseguir unhas cuotas equiparables ás aplicadas en Europa, ao non ser Galiza un país excedentario en leite. Frente a este amplio abano de posturas sorprendía a actitude do representante da Conselleria de Agricultura ao afirmar que tanto a aplicación das cuotas como os demais problemas que está viviendo o sector deixaban de ter importancia se se "manexaba ben a explotación", é dicir

Manuel Rei Romeu na Asociación Cultural "O Torno" de Berres presentando o seu libro sobre Castelao. Sumando-se, no campo do ensaio, ao grande número de autores estradenses

sendo un bó técnico non importa nin o preçio "tirado" do leite.

Na segunda charla programada afrontou-se o tema da crise industrial coa participación dos sindicatos representativos no país. A diferéncia da anterior todos mantiveron posturas case unánimes á hora de valorar a actual situación de crise que atravesa Galiza e a necesidade

de afrontar a sua re-industrialización. Tanto Xesús Díaz, secretario xeral de Comisións Obreiras en Galiza, como Suso Seixo, secretario de acción sindical da INTG-CIG e Samuel Martínez, secretario de organización de UXT-Galicia coincidiron en esixir das Administracións públicas maiores investimentos facendo fincapé no "olvido" secular que sofre Galiza nese sentido. Por outra banda O Brado presentou o libro de Suso de Toro sobre Camilo Nogueira, unha das figuras más representativas da transición democrática neste país e do nacionalismo galego en xeral dos últimos anos. A presentación contou coa presencia do escritor e do político.

Os actos más institucionais tiveron esta vez un marcado carácter feminista e de reivindicación da problemática da muller. Con motivo do 8 de Marzo, dia da Muller Traballadora, a Concellalia da Muller e a Asociación de Mulleres Progresistas "Socaliña" organizaron un ciclo de Cine, un Concerto de mulleres, e unha charla sobre maos tratos na que participou Asunción Miura (Instituto da Muller), Merchi Inza (Casa de acollida de Vigo), e María Xosé Queizán (escritora). As tres coincidiron en sinalar que os maos tratos a mulleres, pese ao que se ten avanzado no tema, segue a ser un problema común a un amplo colectivo; polo que valoraron positivamente as iniciativas como as levadas adiante en A Estrada por Xosefina Pereiras.

CLINICA DENTAL
M. Gloria Vázquez Pérez
MEDICO ESTOMATOLOGO

Consulta de Luns a Venres
 Calvo Sotelo, 7, 1º B , Tf. 572404
 A Estrada

Enterro do Salmón

A necesidade de artellar a política cultural da Vila de xeito que se eviten os enfrentamentos e se fomente a cooperación en cubrir os distintos niveis de oferta cultural quedou denovo de manifesto no conflito entre a Asociación Cultural e a Concellalía de Cultura verbo do "Enterro da Sardiña". Nos últimos 7 anos houbo 7 concelleais de cultura diferentes, cada un deles facendo as cousas a espaldas de entidades e de xente que ven traballando dun xeito constante desde hai máis de 12 anos na nosa vila. Así fai-se imposible a planificación, e en plena improvisación é lóxico que xurdan os conflitos. Quizais o actual concelleal non sexa o pior dos 7 devanditos, senon precisamente por levatar expectativas e confiar na súa procedencia do asociacionismo de base resultou decepcionante a súa actitude, a cal, noutro concelleal como os que disfrutamos até agora - sería previsibel, e mesmo non provocaría as reaccións que diante do

No sitio da Sardiña este ano fixo-se o Enterro do Salmón

sorprendente desplante da Concellalía provocou o deixar sen respaldo económico suficiente dita actividade. De seguir a racha, o Sr. Espíñol debía ter en conta que para o ano que ven ocupará outro o seu cargo, e do seu paso polo Goberno non deixaría nada novo consolidado. Polo que en vez de seguir

continuistamente as actividades e espectáculos que os outros viñan facendo, seria quizais más interesantes que o ano que él pase no cargo o adicase a criar organos estable de planificación cultural (Consello da Cultura, Rádio Municipal, Revista Estradense, Arquivo Documental, Consello Es-

colar, Padroado M. García Barros, Museo de A Estrada, Asignación presupostaria fixa para as Asociacións actuantes na Estrada, Normalización lingüística, do ruelo e toponímia, etc...). Podemos pasar sen teatro un ano, podemos pasar sen premios literarios, e sen romerías, concertos e outros espectáculos de consumo cultural de masas. O interesante é que para o ano que ven non teñamos que empezar outra vez de cero, e quede no panorama cultural da Estrada as bases para súa normalización. E que o próximo concelleiro adique o seu período anual a adaptarse a marcha que leva o desenrollo cultural, e non que se teña que frear dito desenrollo e cambiar de dirección, ou variar o rumo segundo capricho de ditos cargos. Con esto remataria-se con 13 anos de enfrentamento entre o asociacionismo e o Concello para escomenzar unha etapa de necesaria colaboración.

Nota publica aclaratoria da suspensión do "Enterro da Sardiña"

A Asociación Cultural "A Estrada" lamenta ter que informar que a previsible realización do "Enterro da Sardiña" tradicionalmente organizado pola nosa entidade, e anunciado para o próximo Sabado 7 de Marzo queda suspendido polas seguintes razons:

1.- A A. C. "A Estrada" recuperou esta actividade, sendo a primeira entidade no Concello que restaurou o antroido na vila despois dos moitos anos de persecución e prohibicións. Leva-se realizando desde hai 10 anos, acadando maior consolidación e calidade, e paralelamente maior custo e adicación.

2.- O "Enterro da Sardiña" é a actividade propia das vilas no Antroido e nese sentido se ven realizando con grande éxito nas da provincia de Pontevedra (Marín, Pontevedra, Vi-

lagarcia, Moaña, etc...) contando cun grande apoio institucional e proxectación pública, elevando o listón de calidade que unha actividade deste tipo ten que ter. Mentras en A Estrada nunca se asumiou respaldar dita actividade.

3.- O Enterro da Sardiña é un acto público do que se beneficia todo o povo, aberto a presencia-lo e participar gratuitamente nel todo o mundo que queira. Polo tanto non é unha actividade dirixida por e para os sócios dunha entidade particular, senon que é un servizo que se lle presta ao noso municipio e como tal debe ser asumido os seus custos pola Institución Municipal e non cargar-las a ningunha entidade particular.

4.- Por eso a Asociación Cultural, puxo como condición para a realización do "Enterro da Sardiña" maior

respaldo económico que anos pasados para evitar que hipotetique economicamente o funcionamento da nosa entidade, liquidando os seus fondos nunha actividade de beneficio colectivo. Adiantou-se-nos que ía existir maior apoio financeiro do Concello, e en base a eso aceptamos figurar no programa xeral do Antroido. Logo contesta-se-nos que se libraran 65.000 pts. para facer frente a esta actividade. Esta ridícula suma (a do ano pasado máis a suba do IPC) contrasta coa promoción da "cultura espectáculo" (Fanfarrias e Romerías), "cultura elitista" (premios literarios) na que se empregan inxentes cantidades de dinheiro. O que nos fai lamentar que o cambio de goberno non significa-se un cambio na maneira de gobernar (ao menos en matéria cultural).

5.- O non cumplimento dessa condición obriga-nos a tomar a decisión de renunciar a organización do "Enterro da Sardiña" por non sentirmos capacitados de ofrecer-lle A Estrada unha actividade coa digna que merece sen respaldo económico algúin.

6.- No seu lugar a Asociación Cultural "A Estrada", xunto con outras asociacións de base da vila, imos realizar actividades más modestas, coa limitación que os nosos propios medios nos impón, para seguir a potenciar o antroido.

Tiendas
todolar

En
A Estrada
estamos en:
R/ Serafín Pazo, Nº 23
Tlf. 57 11 94

**Droguería
Perfumería
Decoración**

Conversas

Tereixa Navaza

Mª Tereixa Navaza é unha estradense cuxo rostro se fixo familiar para todos os galegos e galegas dende a primeira época de TVE-G.. cando o feito de falar galego na tv. despertaba reaccións de sorpresa na xente, acostumados a usar o seu idioma só no ámbito mais cercano e familiar.

Dende aquela ven-nos demostrando a sua valía profesional, que soubo enriquecer a unha actitude vital de compromiso coa realidade social do país: coa normalización do idioma, coa situación das mulleres, co ensino...

En marzo do pasado ano concedeu-me esta entrevista que agora transcribimos con motivo deste "especial mulleres" que fixemos coincidir co 8 de Marzo, "día internacional da muller".

Carme Vilas

Temos entendido que tes antecedentes estradenses, podes-nos falar disto?

Tanto como que a metade da miña vida transcorreu na Estrada. Meu pai é de Cereixo, e ali pasei eu toda a miña infancia. Gardo uns recordos moi gratos de

**CENTROS
AGRICOLAS**

Hermanos
Licano S.L.

COMERCIAL AGRICOLA GANADERA

A ESTRADA
C/ Irida, 48
Teléfono: 57 17 74

SILLEDA
C/ S. ISIDRO N.º 16
Teléfono: 58 10 46

SEMIllAS
. Productor n.º 34 ENM

Conversas

todo aquilo cando ainda a emigración non se levara a tanta xente. Eramos un montón de nenos; íamos ao río, ao monte, coas vacas... e eu cantaba-lle aquela de Lola Flores "Pena penita pena" subida ao horreo. Agradezo moito aqueles anos en contacto coa natureza e ademais nunha zona que me gusta moito. É unha lástima que hoxe moitos nenos das cidades non teñan ese contacto co que é a terra e só coñezan cemento e edificios horrorosos.

Na actualidade, cal é a tua relación coa Estrada?

Non teño unha conexión moi estreita coa Estrada. Teño amigos e algúns parentes que visito menos do que quixera e teño ido tamén de convidada a algúns actos culturais.

Es quizais o rostro máis popular da tv. en Galiza, a que atrulbules a tua popularidade?

CONTRARRETRANCA

20

Penso que pode influir o feito de ter sido a primeira muller que saiu na tv. ao mellor tamén pola miña solidaridade activa con todos os sectores con problemas neste país (crise do sector naval, leiteiro, o tema da muller, o ensino...) Isto da-me a oportunidade de coñecer a moita xente e fai que a xente me queira, tamén que me odie. A vida é iso: amor e odio.

Creo que é por iso, por estar implicada co que é a vida do país, coas suas cousas boas e más. Iso da-che outra dimensión, o lado máis humano da tua persoa.

Ti comenzaches na tv. nos seus comenzaos...

Si, prácticamente estaba nacendo. Estaba nacendo. Estaba de director Luis Mariñas, que agora está en Tele5, despois de estar moitos anos na TVE presentando un telediario. E digo case nacendo porque aínda que había ano e pico que funcionaba apenas facían máis que emitir imaxes dos partidos que xogaban o Celta e o Deportivo. Realmente

cando eu chego é cando comenza a haber un pequeno telediario, logo xa hai magazins... Estabamos na rua do Vilar, no edificio do Casino nunhas condicións precarias, pero foron unhas épocas moi gratificantes porque había moi pouco persoal pero estabamos moi unidos. Creo que con moi poucos cartos e pouquísimos medios se facía algo moito más digno do que se fai agora.

Províñas da rádio...

Si, da SER de Radio Galiza, na que estiven até o ano 80 en que a deixei para adicarme á tv exclusivamente.

Como xurdliu a tua vocación periodística, ou foi simplemente unha cuestión de azar?

Non, sempre me gustaron os medios de comunicación, en concreto a rádio. Recuerdo dende pequena escuchar os concursos, os programas de música, as noticias... Encantaba-me e tendo apenas dezaseis anos escoutei na SER que necesitaban

Teléfonos: 57 08 01
part. 57 00 21

Besteiros - Riobó
A ESTRADA

RIOBOO
PISCIFACTORIA

Denominación de calidad
Semana Verde

unha locutora. Fun ás probas, acompañada da miña nai e cando empecei a traballar na SER era a locutora máis xoven da cadea en toda España. Pasei uns primeiros anos de aprendizaxe dura pois non sabia absolutamente nada; nunca vira un micrófono diante.

Traballei despois no informativo "Hora 25" que daquela significaba unha ruptura porque se intentaban colar noticias que non se dabán nas emisoras de rádio. Facia-se un informativo nocturno por primeira vez como experiencia e nel participaba o máis progresista do país. Teñen-nos censurado moiísimos e entón falabamos do tempo e das festas. Era unha premonición do que co tempo tiven que facer na TVE-G. Logo incluso fixen programas musicais, nos 40 Principais... Foron uns anos de moito traballo, pero moi gratificantes porque produciron grandes satisfaccións e sobre todo amigos que sigo mantendo.

Hoxe por hoxe non tes unha situación laboral mol...

Moi "boyante"

Sí, moi "bolante", de feito dunha tempada para acá a tua cara na pantalla non é tan habitual, a que se debe esta situación?

Creo que todo parte da transmisión que fixen da traída dos restos de Castelao. Precisamente o meu gran amigo X.M. Beiras está a punto de publicar un libro no que recolle diversos artigos dos que un mo adica a min e fala dessa espécie de represión permanente que estou padecendo dende que comentei a traída dos restos de Castelao.

Moitas veces culpa-se destas cousas a un partido político ou a Madrid. Eu creo más ben que a causa é a incompetencia e as mentes grises de persoas que están aquí, situados nos seus pequenos reinos de taifas, que pensan que eliminando a determinadas persoas lle limpan o terreo ao partido que eles pensan estar a servir.

Logo que a un home que dirixe, o feito de que unha muller non aceite as suas regras, sexa crítica e non diga sí a todo sigue sendo moi forte; moito más forte

que se fora outro home o que estivera no caso.

Pola miña parte lamento non poder facer cousas que me gustaria e ver como se están a facer, nalguns casos dun xeito deplorábel o cal se reflexa na caída dos índices de audiencia que experimentamos.

É deprimente ver como un meio público que podia facer moito por este país, que podia educar e divertir non fai unha cousa nin outra. Precisamente agora estamos a punto de cambiar-nos a un centro novo que custou miles de millóns e imos coa mesma programación, mesmo horario e mesmo número de persoas, o cal parece-me tirar os cartos que saen do erario público, que pagamos todos e todas.

Pero por desgracia non son eu a única represaliada. Moita xente en moitos ámbitos (no ensino, na administración...) non está facendo as cousas como quixeran.

Unha periodista, ten liberdade para facer o seu traballo de acordo coa sua conciencia e a sua personalidade?

Eu podo dicir que con determinados directores como por exemplo Cabeiro, Lombao ou Luis Mariñas, dixen sempre o que quisen, nunca tiven ningún problema. Foron persoas moi honestas, cunha mente moi aberta e defendian sempre aos seus traballadores.

Non podo dicir o mesmo doutros como Orestes Vara ou Villot que eran os típicos cos que non se podía criticar nin do PP nin do PSOE. Parecia que estaban a querer o sillón, non abrir a boca para non causar problemas e non perder o posto. Esto é o peor que lle pode pasar a un profesional da información.

Tamén hai moitos periodistas que se autocensuran, cando moitas veces poderían dicir ou facer cousas sen que os recriminaran.

Molte xente ten a impresión de que as noticias que se dan nos medios de comunicación son un pouco tendenciosas, no sentido de que se dá unha visión parcial da realidade.

A min parece-me que nas televisións de Galiza hai por unha parte un exceso de políticos, montan-se programas para que se luzan os políticos, determinados políticos, os que están no poder útil, mentres que os cidadáns cos problemas que teñen, que son moitos, aparecen pouco.

Por outra parte, cando se aborda un tema fai-se case sempre dun modo sesgado, ou ben só se amosa unha opinión ou se asegura que a parte política teña sempre a última palabra sen respeitar o direito á réplica dos cidadáns, da parte máis débil ou oprimida.

Creo que estamos nun mal momento nos medios públicos.

É iso de que depende dos profesionais, dos medios, das axencias de prensa...?

sinceiramente eu creo que hai bastantes malos profesionais dirixindo. Ti vas pola rua, falas coa xente e din-che que as programacións son moi pobres e sen embargo os directores (das duas tv galegas) fan declaracións ilusas sobre supostos altos índices de audiencia.

Como valoras ti este feito, tendo en conta a influencia que teñen os medios de comunicación, sobre todo a tv na formación de opinión da xente?

Agora dende que apareceron as tv privadas hai unha carreira permanente por captar audiencia, e, como se capta audiencia? pois cos concursos, isto xa parece unha tómbola, ou con eses culebróns venezolanos que están tan mal feitos que nin estéticamente che poden gustar. A min parece-me deplorábel que se paralice todo o país mirando "La dama de rosa".

Parece que o que menos importa son as ideas, do que falas, dos problemas do país, que poidas educar, realizar campañas educativas e sanitarias, e cando digo campañas non quero dicir que a xente se aburra diante do televisor; ten que haber de todo. A min un programa que me entu-

CONTAS, C. B.

ASESORIA DE EMPRESAS
E SEGUROS XERAIS

Plaza da Farola, 8 - 2º
Tlf. (986) 57 13 86 - FAX 57 30 40

36680 A ESTRADA
(Pontevedra)

Conversas

CONTRARRETRANCA

22

Respeito da situación da muller, como ves o panorama?

É necesario que as mulleres se organicen, que o movemento feminista sexa independente dos partidos políticos, que as mulleres que militan en organizacións políticas cren secretarias da muller... porque incluso dentro dos partidos más progresistas hai un certo lastre de machismo, de feito na cúpula dos partidos e dos sindicatos, apenas hai mulleres...

En canto á situación da muller na Galiza e, en concreto, do movemento feminista galego, que opinas?

Creo que a televisión xoga un papel moi importante. Teño comentado moitas veces con xente do ILG e da Mesa pola Normalización Lingüística que por exemplo "Dallas" no seu momento, escoitar a J.R en galego, fixo máis pola normalización e pola aceptación do idioma que moitas campañas de carácter oficial. Neste país no que existe unha espécie de autoudio respecto do idioma escoitar a un médico, a un arquitecto ou a un artista en galego... bueno, é moi positivo.

Eu penso que os meios de comunicación teñen que xogar un papel moi importante nisto. Quedan-nos aínda por conquistar os xornais que siguen decindo que non se venden se publican en galego. É algo que non acabo de entender, pero eses xa son meios privados, cun capital e unha ideoloxía detrás.

Hai xornalistas que fan esforzos por escreber sempre en galego e iso é admirável porque hai pouco na nosa tv non se esixia o coñecimento do idioma e así está chea de xente de fóra que o descoñece, e o mínimo é que a xente que está na redacción coñeza o galego.

de ser para adaptar-se a uns roles pre establecidos, onde sexamos autónomos, onde, se unha muller quere traballar na casa poida face-lo coma opción pero non como obriga e que sempre teña o direito a un posto de traballo remunerado en igualdade de condicións que os homes...

Tamén traballamos para que desapareza esta educación sexista que aínda existe. Hai libros onde aparecen nas ilustracións os nenos xogando ou lendo o periódico e as nenas barrendo ou poñendo a mesa coa nai. Tamén cando unha familia non ten posibilidades para estudar todos os fillos, é xeralmente o neno o que estuda, aínda que sexa a nena a que teña maiores dotes intelectuais, porque aínda se sigue considerando que para as mulleres a formación e o traballo son secundarios.

En fin, son más amplias as reivindicacións do movemento feminista, que a muller poida decidir a sua vida sexual, se quere ter fillos ou non; que o seu corpo non sexa utilizado como obxeto na publicidade...

Por último, que opinas sobre a existéncia de meios de comunicación alternativos?

A muller en Galiza traballa arreo. Leva a casa, os fillos, os animais... ela é a que planta, a que recolle, e, se o home está na emigración é a que leva toda a responsabilidade da casa. E, que dicer das mulleres dos mariñeiros? Pero logo moita xente que ve a situación dende fóra confunde-se e di que a sociedade galega é matriarcal, que aquí mandan as mulleres... Unha cousa é que as mulleres traballen moito e outra que teñan poder de decisión, e, o poder de decisión non o teñen as mulleres.

Realmente dende o movemento feminista tampouco traballamos só para que as mulleres teñan poder de decisión; senón para facer unha sociedade diferente onde mulleres e homes non teñan que reprimir nen os seus sentimientos nin a sua forma

A min parece-me a solución. Ten que haber rádios locais, televisións locais, revistas... que informen aos cidadáns das cousas que lles interesan, dos seus problemas e realidades más cercanas porque só partindo do coñecemento do más próximo se pode chegar ao xeral, aos problemas globais do país que é Galiza, aos do Estado e aos do mundo. Vimo-lo moi claro coa Guerra do Golfo, só existe unha televisión, a CNN, e temos tragado todo o que quixo Bush e o alto mando militar que censuraron moiísimo a información, por iso creo que o labor dos meios locais é o de potenciar a conciencia crítica dos cidadáns e dar-se conta de que os pequenos problemas, que son os importantes a fin de contas, non se tratan nos outros meios de comunicación.

RENAULT

Talleres GESTOSO

Avda. Fernando Conde, 123
Tfnos: 57 02 08 y 57 04 02

ABRIL 1992

36.680 A ESTRADA
(Pontevedra)

NUMERO 12

A ESTRADA

A Estrada de Bouza-Brey

Dialogos em verso de Terras da Ulha

Por Fermín Bouza Brey

Neste segundo traballo de Bouza que reproducimos, as fotos corresponden-se a celebracións do Antroido contemporáneas, si ben as variacións co descrito no texto son relativas, e derivadas dos novos tempos en que vivimos

A regiom ulhá ou da Ulha é unha regiom natural da Galiza central, que um autor a fins do século XVIII descrevia assim:

A Ulha, léguia e meia ao sul de Santiago, compreende a umha e outra banda do río deste nome sete léguas de comprimento e mais ou menos meia de largo¹.

A gente do pais distingue nela duas porcóns, que denomina Ulha Alta e Ulha Baixa, respectivamente, a cada umha das quais assinala freguesias diversas. A vila da Estrada, sita já ao começo da antigua terra de Taveiro, é o mais importante núcleo de povoación com da comarca que é cenário da *mascarada* carnavalesca que nos ocupa.

Para esta vila concorrem actualmente desde as suas freguesias respectivas (e depois de se luzirem nestas) tais máscaras tradicionais, características do país. Ali é onde as vimos e das suas cerimónias nas prazas públicas procedem as fotografias que ilustram estas notas, obtidas ao redor do ano 1934. A *mascarada*, pois assim lhe chamam, é da freguesia de Sam Pedro de Toedo.

Consiste a *mascarada* num exército a cavalo, seguido de grande número de máscaras a pé. Os que vam

montados vestem antigos trajes militares que se guardam nas casas de senhores do país e que fazem parte já, de um ano para outro, do indumento popular da época carnavalesca. Antigos chapéus de três bicos, bicómeos do dezoito, velhas barretinas das campanhas carlistas, de Cuba, das Filipinas, ou da primeira guerra marroquina, douradas charlateiras murchas, bandas multicolores de velhas sedas, cruzes e placas de distintos e muita pluma de pavon carregam os *generais* da hoste organizada numha freguesia para invadir algumha límitrofe, a qual com outro exército semelhante tenta opor-se com bélico estrondo.

A aldeia em armas, em armas líticas - diz um moderno cronista - mobiliza-se durante a manhã do domingo em torno ao seu general. Este é o mais engenhoso dos vizinhos ou talvez um natural da aldeia que nom reside nela. Pois conhecemos casos em que actuou de general algum estudiante, mestre, licenciado em Letras ou industrial, famoso na comarca pola sua graça a narrar contos ou tocar flauta ou gaita, que era reclamado polos seus paisanos para actuar de general.

<O general monta um brioso corcel. Rodeia-o o seu estado maior, também a cavalo, formado polos correios que farão função de araujos. A aldeia em massa, bizarramente uniformada, segue a pé o general e os seus ajudantes-de campo.

O exército marcha buscando contacto com o inimigo. Acontece às vezes que se encontra com franco-atiradores que interrogam em verso o general, quem há de improvisar rípios, até deixar vencido por esgotamente lírico o guerrilheiro².

No limite da freguesia espera o exército do país invadido. E há entón um momento de perigo, de verdadeiro e autêntico perigo de que aquilo se converta numha batalha campal de insuspeitos alcances, pois as armas líticas non saíron a reluzir ainda e umha intransigência do exército defensor pode originar umha catástrofe que está muito longe de se poder considerar brincadeira do Entroido.

É o momento em que o invasor, ao divisar o exército contrário, envia um correio diplomático solicitando passagem. Se o general contrário se opuxer terminantemente em lugar de admitir as escusas líticas com que desafogorám a sua inimizade, pode

surgir umha auténtica batalha a paus e pancadas de toda a classe, cousa que nestes últimos anos se procurou obviar, mas que antes de 1936 era muito de temer.

Temos à vista um recorte de jornal daquela época, *EL EMIGRADO*, da Estrada, que, na sua crónica da freguesia de Santa Marinha de Ribeira, umha das da Ulha Baixa, refere:

<No dia 9 de Fevereiro saírom as máscaras desta freguesia que percorreram quase todas as aldeias da mesma, tendo gostado muito pola sua originalidade e luxuosa apresentação.

Só houvo que lamentar que ao quererem ir visitar o entusiasta convivinho D. José Suárez, que está estabelecido ao outro lado da ponte Sarandom, pola intransigência, que pudo culminar em rixa se nom se tivesse imposto o bom senso dos mascarados, antes de originar um desgosto com os vizinhos do outro lado do rio, só chegáron até metade da ponte desde onde dérom os vivas retrocedendo outra vez para Ribeira.

É lamentável - acrescenta - que as mocidades das freguesias circunvizinhas nom soubessem guardar harmonia numha questom puramente carnavalesca.

É umha defesa tribal dos limites paroquiais que só à força de desafogos em verso pode ser resolvida pacificamente.

Enquanto o correio despachado entabuava parlamento com o caudilho do exército que se apresenta para a defesa, vai-se aproximando o invasor e dirige o chefe deste preguntas que dam lugar ao diálogo:

- Alto! Quién es el que ronda?

- Más alto no puedo estar;
las patas de mi caballo
por aquí vienen rondar.

Increpam-se duramente ambos os generais durante uns minutos, sempre em verso ou quase sempre, até que o do exército invasor, pondo-se direito sobre os estribos arenga as suas hostes e alcançando o sabre fai sinal de avançar e diz:

<Avanza, caballo mío,
por riba de esa muralla
y atropalla al enemigo

que siempre nos asoballa>.

<Por fim o caudilho defensor dos seus domínios, pede documentos ou memorial que justifiquem a atitude do atrevido visitante. Fazem-se as pazes. Abraçam-se os generais e juntos todos entram nos lugares da freguesia com grande algazarra aos acordes do pasodoble de umha murga. O general estrangeiro, levantando-se outra vez sobre os estribos, grita com toda a força dos seus pulmões: ¡Vivan los mozos y mozas de este lugar y sus familias! ¡¡Vivaaaaan!! , repete com

*un carota sin vergüenza,
que está engañando al pueblo
con esos chulitos cuentos.*

General 2º

*No necesito al pueblo,
que es un valiente traidor.
¡Me quiero ver cara a cara
contra su bravo sudor!*

<Este general 2º antidemocrata - conclui o nosso cronista - é um taberneiro compostelano. Nasceu na Ulha e está disposto a sustar, contra os mais aguerridos versolaris do mundo, que o vinho, o entroido e os moran-

A Estrada de Bouza-Brey

entusiasmo a multidom. O general ordena: *Toque la música y siga*³.

O cronista antedito refere-nos as festas do presente ano dizendo que os generais alternam certas formas tradicionais - recurso e descanso no torneio - com outros versos inéditos, preparados para esse Entroido ou que surgem ao calor do combate. Eis alguns deste Carnaval:

General 1º

*Aquí me tienes, cobarde,
frente a tus barbas tan tristes,
que sólo con esta mano
te voy a romper las narices.*

General 2º

*Su magestad me está faltando
con palabras tan groseras.
Si no se calla la boca
le voy a cortar las orejas.*

General 1º

Lo que es usted un canalla

gos da sua terra non tenhem par no Orbe⁴.

As máscaras de a pé que acompanham o exército de cada freguesia vestem, se som homes, uniformes imitando combatentes, quer da Guarda Civil ou doutros corpos, com arbitrário indumento. Se som mulheres levam umhas antigas peças do traje típico galego - dengues, manteños, coifas - que dormem no fundo da arca, já desprezadas como cousa cujo uso se considera mítico; outras, bordados mantos ou ricos trajes em desuso, por baixo de chapéus amplos e estrafalarios, tachonados de avelúrios e botons metálicos, com penas e laços, e outras, enfim, com roupas de senhorio diferentes das costumadas. É raro o emprego da careta e tam-só algumha se cobre con anteface.

Pesie aos anos,
represión do antroido,
hoxe, cada vez con
máis forza, están
denovo a recuperar-se
os Xenerais do Ulla de
que nos fala Bouza

NOTAS:

Nota do tradutor: Apresentamos nestas páginas a tradución de Diálogos en verso de tierras de la Ulla, primeiro capítulo do trabalho de Fermín Bouza Brey intitulado TEATRO DE CARNAVAL DE GALICIA, publicado originalmente em "Revista de Dialectología y Tradiciones Populares", t. V, Madrid, 1949, e reproduzido em F. Bouza-Brey: ETNOGRAFÍA Y FOLKLORE DE GALICIA (2), Ed. Xerais de Galicia, Vigo, 1982. Os diálogos de "generais" deixam-se na sua versom original. As fotografías que se citam no texto nom se reproducen aqui, senon outras do presente ano.

Este é o segundo trabalho de Bouza Brey sobre a Estrada que reproduzimos. Se bem no anterior respeitamos a grafia do autor, este, originalmente publicado en español (por se tratar de umha revista editada en Madrid e de umha época de repressom para a nossa língua), traduzimo-lo en galego.

¹.- Labrada. Descripción económica del Reino de Galicia por la Junta de Gobierno del Real Consulado de La Coruña, su redactor, Don José Lucas..., Secretario (Por S. M.) del mismo Cuerpo. Ferrol, 1804, p. 70

².- Julio Sierra: "Antroido en la Ulla", artigo no jornal "La Noche", Santiago, 28 de Fevereiro de 1949.

³.- A. García Ramos: Arqueología jurídico-consuetudinaria-económica de la región gallega. Madrid, 1912, p. 17-18

⁴.- Julio Sierra: Art. cit.

Traducción:
José-André Porto

A muller e a escrita: A preséncia feminina na literatura

Avelina Valladares Núñez

O movemento de recuperación da nosa literatura que tivo lugar no século XIX, apóis varios séculos de silencio cuase total, foi unha tarefa que levaron a cabo de forma entusiasta homes e mulleres que, guiados polo noble empeño de reabilitar a literatura galega, apostaron decididamente por facer literatura en galego, mália as dificultades que atoparon nese incipiente renacer literario. Son ben coñecidos os atrancos que encontraron escritoras e escritores empeñados nese labor; a secular presión exercida pola lingua oficial sobre o galego acrecentaba as dificultades para expresar-se na lingua que elas e eles querían reabilitar e dignificar, conscientes de que un povo cunha lingua de seu tiña o direito a producir unha literatura propia, literatura que na Idade Média atinxira grande esplendor e brillantez.

Aurora Marco

A historiografía literaria mais autorizada que posuimos - máis dunha vez o nome de Carvalho Calero é referencia imprescindible- dá conta de todo este proceso de recuperación das nosas lettras.

Dentro deste contexto hai unha pregunta que se levanta: Cal foi o papel da muller escritora? Ten-se falado moito da invisibilidade da muller, do seu ocultamento, do seu silenciamento en todos os procesos históricos. E ben sabido que as mulleres non foron consideradas suxeitos do acontecer histórico, reducidas como estaban á esfera do ámbito privado e alonxadas do público, reservado só aos homes. E deste xeito, como o privado non ten historia, as realizacións das mulleres, calquer que fosen as suas actividades, ficaron ignoradas para a historia.

Aupados polos varóns- amostre camiños ben diferentes.

Temos, por unha parte, un prototipo de muller escritora que inicia un camiño "profeminista", con acenos más ou menos tímidos ou decididos. Participa na polémica feminista, un dos debates ideolóxicos más importantes do XIX a nivel de imprensa; defende a igualdade de direito ao sufráxio feminino... Manifesta, en definitiva, coa sua traxectoria vital e intelectual, que o papel da muller non se limita a ese poderoso estereotipo que triunfou no XIX

Casa dos Irmáns Valladares, en Vilancosta, parróquia de Berres, na que Avelina escribiu cantos a paisaxe do val do Ulla

e que fica plasmado na idea da "muller-anxo do lar". As que mantén estes posicionamentos eran conscientes de que a educación e a cultura eran factores fundamentais para a sua promoción. Por iso desenvolven as suas actividades como conferencistas, escritoras, sociólogas, educadoras, xornalistas... Mesmo neste caso non escaparon a certas contradiccion. A propia Rosalia é un exemplo o que dicemos. Son ben coñecidas as ideas expresadas no prólogo de Follas Novas a respecto da distinción que existe

entre as capacidades masculinas para o pensamento e as femininas para a emoción: "...Nós somos arpa de soío duas cordas, a imaxinación e o sentimento...; o pensamento da muller é lixeiro; ...n'e feito para nós o duro traballo da meditación..."

Outro prototipo de escritora do XIX participa das seguintes características: escreve poesía fundamentalmente, canle através da cal exprime os seus sentimentos. Mas as suas aficcions literarias, as más das veces, fan destinadas a engrasar os fondos da biblioteca familiar, pois

**Limpiezas
GALES S.L.**

- Oficinas
- Locales Comerciales
- Pisos... etc.

Avd. Benito Vigo 14 - 2º B
Tlf. e Fax: 57 19 37
36680 - A Estrada

Galega de Servicios S.L.

elas "teimaban" na non-publicación dos seus escritos. Xa se sabe ben que o ideal feminino que triunfaba naquela altura non via con bons ollos á muller escritora, porque demostraba ambicións pouco femininas e antinaturais. Daí que algunas queimasesen as suas producións ou procurasen que non visen a luz. Era a familia ou as amizades os que daban á publicidade os textos. Estas escritoras acodian, en ocasións, a certames poéticos, Xogos Florais ou concursos organizados por Academias Literarias; escrevian coroas poéticas para honrar á familia real; dedicaban composicións a outras literatas; colaboraban en revistas ou xornais de marcado carácter relixioso e non se plantexaban desde a escrita nengún tipo de reivindicación a respecto da muller e dos seus direitos.

Avelina Valladares

Un exemplo deste segundo tipo de escritora temo-lo en Avelina Valladares Núñez, nada en Vilancosta, parroquia de San Vicente de Berres, do concello da Estrada o 25 de outubro de 1825. Pertencia a unha familia fidalga, con abundantes terras e identificada co viver campesiño. Foi educada na escola clásica do pasado polo seu pai, Xosé Dionísio Valladares, home que ocupou vários cargos políticos, como o de Governador de Ourense. Mais axiña abandonou a actividade política e retirou-se a Vilancosta, igual que faria o seu fillo Marcial, escritor, etnógrafo e lexicógrafo.

Tamén Avelina Valladares viveu permanentemente na casa de Vilancosta (agás a estadia familiar de cinco anos en Zamora), consagrada por inteiro á familia e, como muller de profunda relixiosidade a actos de beneficencia¹, polo que fora recompensada coa Cruz de Beneficencia en 1864.

A escritora estradense deixou unha boa amostra da sua dedicación á escrita. Mas imbuída, talvez, da retórica decimonónica que extendeu os poderosos estereotipos femininos da época (abnegación, dozura, modéstia, pudor), Avelina

CONTRARRETRANCA

Valladares parece que "asimilou" mui ben as ideias que defendían algúns homes e mulleres desde a prensa, ou desde Círculos, Ateneos, Asociacións, a respecto do papel da muller na sociedade. Por exemplo, un grande amigo da familia Valladares, a quem a propia escritora lle dedicou algunas composicións, o catedrático da Universidade de Santiago D. Gumersindo Laverde Ruiz, tras defender que a muller escritora non fose excluída da república das letras, expresaba-se así desde o prólogo a Horas de inspiración de Emilia Calé: "... sempre que acredeite coa bondade das suas producións, que ao coller a pluma obedece ao mandato do ceomáis que aos estímulos da vanidade ou capricho, porque deste xeito demonstra que soubo conciliar os seus deberes domésticos coas suas literárias inclinacións".

Deberes domésticos, humildade, sencillez, dedicación á familia. Esa era a misión fundamental encomendada á muller e esas foron as actividades a que consagrou a sua vida a escritora de que hoxe nos ocupamos. Representa, pois, á perfección o ideal decimonónico. E, mesmo así, foi considerada por alguns como muller de ideas varonis (Manuel Castro López).

De Avelina Valladares viron a luz algúns dos seus poemas. O citado Castro López lembraba, nun artigo dedicado á escritora na Habana, que a estradense non deu á luz toda a sua obra porque "non ofrendou ante Helicón para que soase o seu nome, nem tampouco ten pretensións literárias, condición que dá maior valor á sua pluma...". Muitos dos seus poemas ficaron inéditos e, por motivo da sua morte, foron recopilados nun cuaderno por Laurentino Espinosa Valladares, sobriño e affiliado da escritora.

O material recopilado desta escritora consta de poesía (46 poemas) e tres artigos en prosa, dous deles publicados sobre temas que afectaban á economía. Un deles foi unha comunicación enviada á Sociedade Económica de Amigos do País en que fai unhas indicacións a propósito do cultivo da "rubia" e da "gualda". "El oc-havo milagroso" refere-se ao tema das supersticiones populares.

Da sua obra poética, 41 poemas están escritos en castellano e cinco en galego. Entre os primeiros hai poesía de tipo intimista, onde sen dúvida se achan referencias autobiográficas; poesía relixiosa, como gozos para novenas ou sonetos ao Apóstolo; poemas inspirados na terra que a viu nacer, cantos apaixonados á terra do Ulla que para ela non ten parangón con nengunha outra; poemas dedicados a amigos e familiares, ou á raíña Isabel, etc. Trata-se de composicións que teñen como fonte a amizade, a familia, a pátria, a relixión.

En galego hoxe coñecemos cinco poemas da sua autoría:

A Ulla, onde relembra de novo o val do Ulla e sente-se orgullosa de que ese sexa o seu berce.

Diálogo entre un peregrino que se dirige a Compostela y un labriego. E un poema bastante longo, bilíngüe, no que o peregrino fala en castellano e o labrego en galego, perfectamente representável.

A probe orfiña, un dos poemas más coñecidos, ou cando menos, dos más reproducidos da escritora.

Miña joia, poema datado en 1888 mas que viu a luz despois da sua morte. E un canto a Galiza con un final moi significativo: "Esperta que o tempo chegou da justiza/ e a portas alleas non pidas favores".

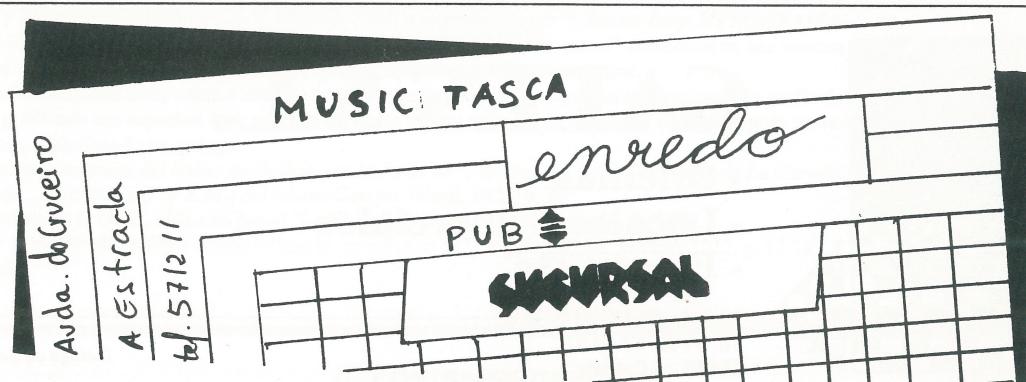
Os que emigran, é o último poema de que temos noticia. E unha composición conmovedora polo seu contido na que condena a sangria da emigración.

Todas as composicións están escritas con ortografía etimolóxica que tamén foi utilizada polo seu irmão Marcial na sua producción literaria.

Avelina Valladares morreu o 17 de marzo de 1902 na sua casa de Vilancosta, cando contaba setenta e seis anos de idade.

¹ Unha bibliografía máis completa e pormenorizada pode consultarse no número 84 da revista Grial, Vigo, 1984, pp. 213-226 (A. Marco, "Escritoras galegas do XIX. Avelina Valladares").

Aurora Marco
Universidade de Compostela

Avelina Valladares (1879)

A Ulla

D'este val deleitoso n'un recuncho
ioucuras dóutro tempo recordando,
as horas docemente vou pasando,
sin sentir que se van pra non volver.

E, libre d'a farándula d'as vilas,
qu'a mais d'unha cabeza enche de vento,
deljo agora corre-l-o pensamento,
vagar n'o campo que me veu nacer.

Por eso, o pe d'os freijos e amenelros,
adistraeme ousevar como marchando,
mil remulhos d'espuma levantando,
o río fachondoso val o mar;
ou, n'as herbas sentada d'a pradeira,
como as ráns garrulean n'a sua orela
e o escallón cal, que n'a sedela,
morde o ancelo e rebrinca pra escapar.

¡Ullíña! ¿Quen te veu que, namorado
d'a hremosura qu'encerras non quedase
e sueldades ¡coltado! non levase
no seu peito o adlos cando che dou?
Tí mellín pra todos atesouras,
ti ó triste non negas un consolo,
es naicíña amorosa e n'o teu colo
sempre alivio o pesar sempre atopou.

A tí de lonje chegan en bandadas
chisperreados alegres pajariños,
pra n'os bosques e soutos os seus niños
entr'as polas d'os árbores facer;
e tamén entr'os tojos e as carpazas,
n'os bujos, laranjales, limoeiros,
c'os d'acá mesturados, fallangueiros,
cal se nunca estiveran sin se ver.

Dá genio ó espertar n'as mañancíñas,
en que ledos a Dios eles grorian,
escutar temos cantos que ll'envian
merlos, tordos, curucas, verdeiróns,
carricíños, chichelros, papo-rubios,
cucos, chascos, bubelas, andurlíñas,
gayos, patos, maceiros e rullíñas,
paspallás, carnícelras, gorrións.

O sirín e o pardillo atrás non quedan,
d'ilxeiro namoran os gorgeos,
co-aqueles seus graciosos contoneos

mirando, ja pr'aqui, ja pr'acolá.
E, a seu cabo, a montesa laberquiña,
suspendida n'o aire estribillando,
val seus cantos tamén repinicando,
sin celos conocer, nin vanidá.

Aquí ónde de noite en todos sitios
resonantes aturujos, cantinelas:
son os mozos que van pr'as espadelas
co-as mozas o serán pallquear;
n'a man levan de palla bos fachucos
que con mistos acenden n'o camiño
e so brazo, ademais, logo sachíño
pra o desío tentador arrenegar.

Que molto pois t'alaben os poetas
e viajelros terríña coblizada,
po-l-o Pico Sagarado coronada
con soberbios palacios d'arredor,
s'hay jardins n'o teu seo arrecendentes,
reguelros e fontiñas paroleiras,
plínelrales e frescas carballeiras
ond'e a sombra buscar po-l-o calor.

S'hay meniñas trigueñas avisadas
de feitico corpiño rechamante,
blancas de azules ollos sin amante
e puras como a sira d'a mañán;
s'hay nas velgas douradas espiquilíñas
pradeiras de rosas variadas,
n'os viñedos as uvas encolgadas,
ricas froitas rodando po-l-o chan.

¡N'as festas...! E de ver globos pintados,
refulgentes estrelas arrojando,
fortes bombas n'as nubes estoupando
e foguetes con luces de color;
galteiríños as gentes atraendo,
qu'en moreas acoden as ruadas,
c'o fondilño a hucha ataviadas
sin que o ataque pollía nin valor.

¡Deslegado-l-os tolos que te deljan,
Ullíña, po-l-o ouro seducidos
pr'o fin a tí volver arrepentidos
e fartos de n'o alleo traballar!
¡Ay! N'é milagre, non, que me namores
se nacín por fortuna n'o teu seo,
cand'o os angeles mismos dend'o ceo
viñeran teus encantos desfrutar.

As donas
Letras

Café - Bar
"A Farola"
Praza da Farola
Num. 1. 1º
Tlf. 571 051
A Estrada

Unha moza estradense que trunfa no Karting

Monica Castro

Un Karting é un automóbil pequeno, comunmente coñecido como Karr, que dependendo da sua cilindrada desenvolve unha maior ou menor potencia e velocidade.

Manolo Camba

Mónica Castro García de nove anos, e veciña da aldea de Foxo é a única rapaza de Galiza practicante da modalidade de Karting, na que conseguiu importantes triunfos nos campionatos de Galiza e España.

Mónica afeccionou-se a este deporte cando aos sete anos lle regalaron polo Nadal un Karr de batería, que segundo nos di tiña pouca potencia e a bateria desgababa-se lle pronto. Así é que pouco tempo despois, presenciando unha carreira de Karting convence ao seu pai para que lle compre un Karting de oitenta centímetros cúbicos co que ainda hoxe compite na categoría de oitenta e cinco Kilos. Explica-nos Mónica que ese é o peso mínimo que deben acadar piloto, Karting, casco e indumentaria na categoría de oitenta centímetros cúbicos, e se no momento da saída non se cumplen, completan-se con chumbo engadido.

Primeiro Trunfo

Conseguiu o seu primeiro triunfo na Subida a Almofrei, unha proba de resisténcia celebrada perto de Pontevedra. Decoñece o número exacto de títulos acadados desde entón, pero si foron os suficientes para encher unha vitrina de trofeos e medallas. Por exemplo a tempada anterior addou o título de campiona de Galiza da súa categoría, trofeo que recibiu o pasado dia 29 de febreiro nun acto celebrado no Hostal dos Reis Católicos en Santiago. Con posterioridade participou no Campionato de España, facendo-se coa terceira praza; é así que xá correu en distintos lugares fora do país como León, Madrid e mesmo Portugal.

Monica Castro, Unha Estradense que está a trunfar no Karting. A súa curta idade está sorprendendo a todos cos seus éxitos nun deporte ainda non moi coñecido e popular.

Para a consecución de todos estes éxitos foi imprescindible a aportación da sua equipa, composto por varias persoas entre os que se topa o seu pai e o seu irmán Xan, que son entrenadores, un mecánico e ten tamén unha representación de animadores. Tampouco hai que esquecer-se da aportación económica mediante o patrocínio das empresas María Martínez Otero e Construccions

Xesus Castro da Estrada e Corvisa de Ourense.

A velocidad

A pesar das altas velocidades, pois hai que ter en conta que un Karting de oitenta como o de Mónica pode chegar aos 122 Kilómetros por hora, a campiona estradense afirma non pasar moito medo cando está competindo, e só tivo un pequeno accidente nun adestramento en Soutelo ao chocar contra unha farola, se ben a cousa non pasou a maiores. Ten, asimesmo, un mal record dunha carreira en Vilalba, onde tivo que abandonar a competición por culpa dunha avaria mecánica.

Unha moza con futuro

Polo que se refire ao futuro, Mónica traballa con moita ilusión para, cando sexa más maior poder competir en Formula 1, ao lado dun dos seus ídolos Ayrton Senna. Para iso entrena todos os fins de semana da tempada, sempre que non teña carreira, pois os días da semana adica-os aos seus estudos.

Pero a vida de Mónica non só é o mundo do motor e da competición, senón que está a cursar con moito éxito cuarto de E.X.B.. Nisto ten moito que ver a sua profesora Dona Balbina que lle axuda moito a recuperar as clases perdidas durante a tempada de competición, ademais de ser unha das suas más fieis seguidoras. Pero a cousa ainda chega máis alá, pois até o ano pasado Mónica ainda dispoñía de tempo para practicar a natación, e coa colaboración do seu preparador Vilas logrou varios triunfos a nivel provincial.

Clinica Dental Segismundo Blanco Valdes

Medico Odontologo

Horario: De luns a Venres de 9'30 a 1'30 e de 4'30 a 8'30

Praza de Galicia, 8 Entlo. - A Estrada
Consulta previa: Tf. 572874

Asociacionismo

Homenaxe a cultura

Unha das máis características mostras do asociacionismo rural constitue-no as organizacións parroquiais que se encargan ano tras ano de celebrar o antroido, e más concretamente os xenerais do Ulla.

Entorno a esta actividade os membros dunha parroquia se organizan para distribuir-se os papeis de compositor de letras, música, de cantantes, actores, decoradores, deseñadores de moda, costureiros, cocíñeiro, etc... Esta é un encontro e unha catapulta a unidade entre os veciños e a cohesión colectiva. Arnois, Oca, Paradela, Santeles, Ribeira e Couso son as más destacadas nesta tarefa, e nelas todas as xeneracións, e tanto homes como mulleres, baixan o aro en prol do éxito destes acontecimentos.

Con estas fotos e coa reproducción do texto do Testamento do Salmón do derradeiro ano (mostra dunha das moitas copias que circularon nese tempo), facemos aquí unha homenaxe a espontaneidade e a planificación, a unión colectiva e ao inxénio individual, a cultura verdadeira que é a participación activa e non o consumismo pasivo.

Boletín de Suscripción a CONTRARRETRANCA por 12 números: 2400 pts.

Nome: DNI:
 Enderezo:
 Concello: Codigo Postal: Tlef:
 Banco ou Caixa: Sucursal: Num. de Conta:
 Domicílio da Sucursal:
 Sr. Director do Banco ou Caixa: Pregolle que tome nota, ata novo aviso de adeudar na miña conta con esa entidade os recibos que ao meu nome serán apresentados para cobro pola revista CONTRARRETRANCA
 Sinatura

A Cultura existe, pero non nas institucións

Textamento do Salmón

Na Estrada á sete de Marzo
do presente e vixente ano
actuando como notario
Ramiro Sánchez García
corresponsal dun diario
de moita sona na provincia.

Estando nas miñas plenas
facultades físicas e mentais
ou cando menos con máis
que un que manda nestas ter-
ras.

Eu, Salmón noruego de pró,
deixo aquí testamento
aos que fixeron o honor
de comerme con pimento,
que acorden a un servidor
que lles sirveu de alimento

nunha comida oficial
a cal tivo que pagar
o xeneroso surtidor
das arcas do axuntamento.

Seique non había cartos
para Enterrar a Sardiña
como é debido cos altos
honores que merecia.

Seique está probe o concello
seique non vos ten dñeiro
para pagar un entero
con música, orellas, e prémios.

Tenho moito en que gastar
os impostos que nos poñen,
os de actividade cultural
quen sabe en que os cómen.

O certo é que a sardiña
quedaba sen enterrar,
e o que esto supón:
o antroido sen rematar.

E foi a desgracia miña
culpa do erro municipal
eu salmón cheo de morriña
da miña noruega natal
aquí vou vir a acabar
coas miñas noites e días
coas miñas tristuras e alegrías.
Pois cal foi a solución
que foron topar a esta riña
se non se enterra a sardiña
entón, enterra-se o salmón.

Ao concellar de Cultura

causante da miña morte
para ver si cae da burra
e outra vez ten millor sorte.

Deixarei-lle unhas alforxas
cheiñas de pan e circo,
pra que continue o ritmo
de especáculos pra esponxas.
Hai que ser consumidores
hai que tragar o que poñan,
e todos, espectadores.
Defenden-nos esta coña:
ele papando e nos pagando
impedindo que poidamos
aquí facer nada próprio
por eso o antroido
importa-no doutros pagos,
e nunca mellor expresado.
Para eso si que hai cartos.

E deixo en testamento
como última voluntá
a Asociación Cultural,
e tamén ao Centro Social
o meu agradecemento
por ser quen de me enterrar
e non deixar-me ceo aberto.

E para o ano que vén
esperemos que a Sardiña
encontre por fin con quén
lle de á axuda debida.
Que se prepare o concello
como esto non sexa así,
porque de queimar me a mí,
van queimar outros primeiro.

Este anuncio custa só 3000 pts.

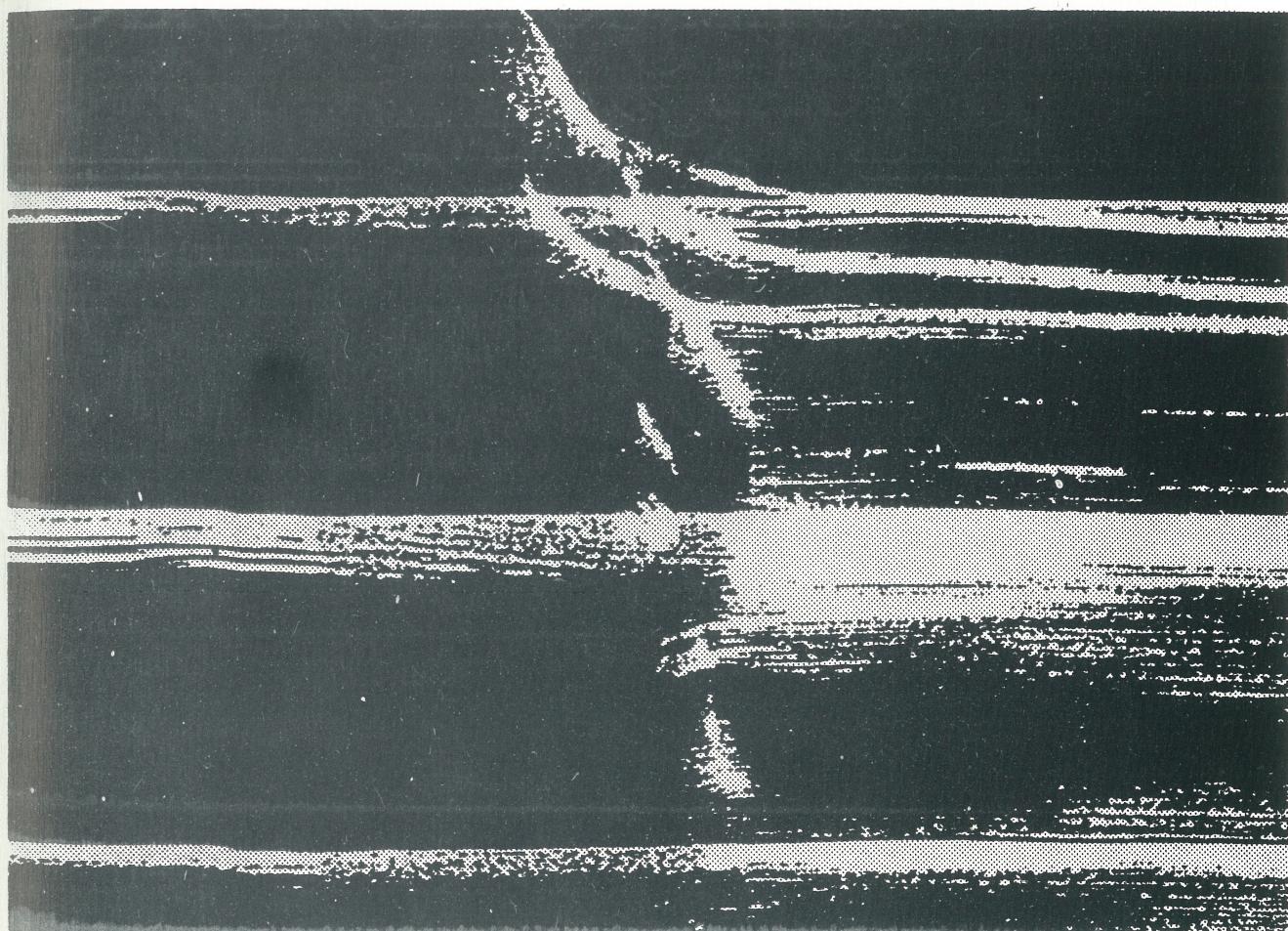
Descontos dun 20% por anunciar-se en 12 números

Dirixe-te ao apartado de correos

118

MULLER

DA-LLE UN GOLPE AO MEDO

DEFENDE A TUA DIGNIDADE,
DENUNCIA OS MAUS TRATOS

Concellalia
da Muller
Concello de
A Estrada

